

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Hemnes kommune – samlet belastning for reindriftsnæringen

NIBIO RAPPORT | VOL. 11 | NR. 60 | 2025

Svein Morten Eilertsen
Avdeling for utmark og næringsutvikling

TITTEL/TITLE
Hemnes kommune - samlet belastning for reindriftsnæringen
FORFATTER(E)/AUTHOR(S)
Svein Morten Eilertsen

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
11.04.2025	11/60/2025	Åpen	54308	25/00597
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-03733-0	2464-1162	34	0	

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:	KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:
Hemnes kommune	Marit Valla

STIKKORD/KEYWORDS:	FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:
Reindrift, arealplan, konsekvensutredning, inngrep, forstyrrelser, samlet belastning	Utmark
Reindeer husbandry, area planning, environmental assessment, disturbances, flexibility	Natural rangeland

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Foreliggende rapport er en gjennomgang og vurdering av hvordan eksisterende og planlagte inngrep og forstyrrelser fører til samlet belastning for reindriftsnæringen i Hemnes kommune. Både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt disponerer beitearealer innenfor grensene til Hemnes kommune. I tillegg har distriktene beitearealer i tilgrensende kommuner til Hemnes slik at inngrep og forstyrrelser i disse kommunene bidrar til økt samlet belastning for reindrifta. For å sikre bærekraftig framtidig drift i begge reinbeitedistriktene foreslås restriktiv praksis ved omdisponering av reindriftas arealer. I rapporten er det foretatt en gjennomgang av verdsetting og vurdering av påvirkning ved planlagte tiltak i arealplanen til Hemnes kommune.

LAND/COUNTRY:	Norge
FYLKE/COUNTY:	Nordland Fylke
KOMMUNE/MUNICIPALITY:	Hemnes kommune
STED/LOKALITET:	

GODKJENT /APPROVED	PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER
	
JO JOREM AARSETH	SVEIN MORTEN EILERTSEN

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Innhold

1	Bakgrunn	5
2	Metode	6
2.1	Verdsetting	6
2.1.1	Arealbruk gjennom reindriftsåret	7
2.1.2	Flytte- og trekkveier	8
2.2	Vurdering av påvirkning	8
2.3	Konsekvens	9
2.4	Involvering av reinbeitedistriktene	10
3	Samlet belastning	11
3.1	Ildgruben reinbeitedistrikt	11
3.2	Røssåga/Toven reinbeitedistrikt	13
3.3	Inngrep og forstyrrelseselementer som bidrar til samlet belastning for begge reinbeitedistriktene	15
3.3.1	Vannkraftutbygginger og vedlikehold av disse	15
3.3.2	Fritidsbebyggelse	16
3.3.3	Nordlandsbanen	16
3.3.4	Europavei 6	16
3.3.5	Snøskuterløyper for rekreasjonskjøring	17
3.3.6	Dispensasjon for transport av utstyr til hytte med snøskuter	17
3.3.7	Skogbruk	17
3.3.8	Jordbruk	17
3.3.9	Kraftlinjer	18
3.3.10	Friluftsliv	18
3.3.11	Jakt og fiske	18
3.3.12	Tap av rein til fredet rovvilt	18
3.3.13	Øvingsaktivitet med jagerfly	19
3.4	Inngrep og forstyrrelseselementer i Ildgruben	19
3.5	Inngrep og forstyrrelseselementer i Røssåga/Toven	20
3.6	Potensiell økning i samlet belastning i årene framover	21
3.6.1	Ildgruben reinbeitedistrikt	21
3.6.2	Røssåga/Toven reinbeitedistrikt	23
3.7	Oppsummering av samlet belastning	24
3.8	Planlagte tiltak i kommuneplanens arealdel: Verdi, påvirkning og konsekvens	25
3.9	Oppsummering og anbefalinger	30
4	Referanser	32

Sammendrag

Foreliggende rapport er en gjennomgang og vurdering av hvordan eksisterende og planlagte inngrep og forstyrrelser fører til samlet belastning for reindriftsnæringen i Hemnes kommune. Hemnes kommune er oppdragsgiver for denne utredningen som er utført av NIBIO v/Svein Morten Eilertsen.

Både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt disponerer beitearealer innenfor grensene til Hemnes kommune. I tillegg har distriktene beitearealer i tilgrensende kommuner til Hemnes. Det betyr at inngrep og forstyrrelser i disse nabokommunene bidrar til økt samlet belastning for reindrifta i Hemnes kommune.

For begge distriktene er det særlig tilgangen på vinterbeiter som er utfordringen og dette er minimumsfaktoren i begge distriktene. Med bakgrunn i dette og vurderingene av samlet belastning, er tålegrensen for inngrep i vinterbeitene passert for begge distriktene og nye inngrep bør unngås.

Med de pågående klimaendringene vil deler av høst- og/eller høstvinterbeitene i økende grad i framtida kunne brukes som vinterbeiter. Slike arealer vil derfor få svært stor verdi for reindriftsnæringen. Med et «føre var prinsipp» vil det derfor være viktig å sikre slike arealer mot nedbygging. Tilsvarende vurderinger bør gjøres for arealer som på grunn av klimaendringene kan brukes som tidlige vårbeiter og kalvingsland i framtiden.

Gjerdeanlegg, oppsamlingsområder, parringsland, flytt- og trekkleier har stor verdi for reindrifta. Hovedregelen må være at nye inngrep i, og i nærheten av slike områder bør unngås.

Tilgang på sammenhengende områder uten inngrep- og forstyrrelser der reinen kan finne beitero er svært viktig for kjøttproduksjon hos slaktedyrene. I tillegg er oppbygging av kroppsreserver før den kommende vinteren helt sentralt for avlsdyrene. Derfor er disse sesongbeitene, selv om de ikke defineres som minimumsfaktoren i Ildgruben og Røssåga/Toven, verdifulle for distriktene. Omdisponering av disse arealene fører til en «bit for bit» nedbygging og reduserer fleksibiliteten til reindrifta ved at de får stadig færre arealer de kan rotere beitebruken mellom.

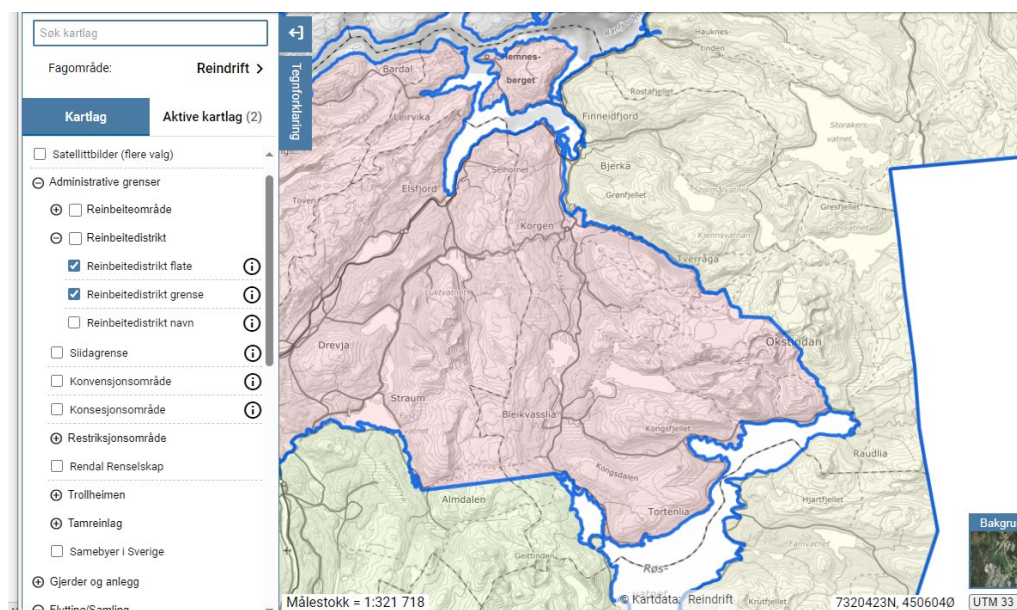
I rapporten er det foretatt en gjennomgang av verdsetting og vurdering av påvirkning, og dermed konsekvens for reindrifta ved planlagte tiltak i arealplanen til Hemnes kommune.

Reindriftas arealbrukskart er et viktig hjelpemiddel for å få oversikt over arealbruken til Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt på et overordnet nivå. Det må presiseres at disse kartene ikke er «juridisk bindende» og at disse ble tegnet på 1990 tallet. På grunn av arealinngrep og forstyrrelser, klimaendringer og endret driftsmønster i distriktene kan det være betydelige avvik i reell arealbruk i dag sammenlignet med det digitale arealbrukskartet. Derfor **MÅ** berørt reinbeitedistrikt kontaktes tidligst mulig ved ethvert planlagt tiltak/inngrep i arealene til distriktet for å avklare funksjonen til det aktuelle området.

For å sikre framtidig bærekraftig drift i begge reinbeitedistriktene foreslås restriktiv praksis ved omdisponering av reindriftas arealer.

1 Bakgrunn

Både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt disponerer beitearealer innenfor grensene til Hemnes kommune. Ildgruben disponerer de østlige arealene i kommunen (Figur 1), mens Røssåga/Toven reinbeitedistrikt disponerer de sentrale og vestlige delene av kommunen (Figur 1).

Figur 1. Deler av arealbrukskartene til Ildgruben (lys bakgrunnsfarge) og Røssåga/Toven (rød bakgrunnsfarge) reinbeitedistrikt innenfor grensene til Hemnes kommune. Blå strek indikerer distriktsgrenser (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

Mange arealinngrep i form av offentlig infrastruktur (veier, jernbane, kraftlinjer, trafoer), vannkraftutbygginger med tilhørende anleggsveier, gruvedrift, andre industrielle aktiviteter og boligbebyggelse har ført til betydelig nedbygging av reinbeiteområder i Hemnes kommune. Fritidsbebyggelse i utmarka representerer i seg selv et avgrenset arealtap i form av direkte nedbygget beiteland. Hovedutfordringen er at aktivitet i tilknytning til fritidsbebyggelsen i tillegg utgjør et betydelig arealtap fordi reinsdyrene trekker unna slike forstyrrelser og det oppstår betydelige unnvikelsessoner. I tillegg fører jakt og friluftsliv, spesielt i høyt trafikkerte og populære områder, til betydelige forstyrrelser på reinens arealbruk. Disse arealinngrepene og forstyrrelsene påvirker reinens trekkveier igjennom og mellom de ulike beiteområdene negativt. Slik redusert tilgang til tradisjonelle beiteområder kan utgjøre en betydelig habitatfragmentering. I tillegg til disse menneskeskapte påvirkningene, er reinen også utsatt for andre stressfaktorer som klimaendringer og rovdyrtrykk. Disse faktorene vil ha en kumulativ effekt, noe som betyr at deres samlede innvirkning kan være større enn summen av deres individuelle effekter.

Det er derfor av avgjørende betydning å forstå og ta hensyn til den samlede belastningen på reindriftsnæringen i disse distriktene i all framtidig arealplanlegging. Dette vil kunne bidra til å sikre bærekraftig forvaltning av beiteressursene og områder som har viktige driftsmessige funksjoner for reindriftsnæringen. I tillegg til at det bevarer reindriftens kulturelle og økonomiske betydning for samfunnet.

Hemnes kommune er en av de første kommunene i Norge som ønsker å ha en helhetlig arealforvaltning av arealene som disponeres av reindriftsnæringen gjennom vedtaket om å få utarbeidet en oversikt over samlet belastning for reindriftsnæringen i kommunen. NIBIO har vært engasjert til å utarbeide denne oversikten over samlet belastning.

2 Metode

Både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt driver næring i flere kommuner i tillegg til Hemnes kommune (Tabell 1). Dette betyr at arealinngrep og forstyrrelser innenfor reinbeiteområdene i de andre kommunene vil påvirke vurderingene av samlet belastning innenfor grensene til Hemnes kommune. Dette kan illustreres med at arealinngrep innenfor de ulike sesongbeitene i de andre kommunene vil øke verdien, og betydningen for tilsvarende sesongbeiter i Hemnes kommune.

Tabell 1. Oversikt over hvilke kommuner Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt disponerer beitearealer i, antall siidaandeler og øvre reintall.

Reinbeitedistrikt	Beitearealer i følgende kommuner	Antall siidaandeler	Øvre reintall
Ildgruben	Hemnes, Rana, Hattfjelldal	2	900
Røssåga/Toven	Hemnes, Vefsn, Leirfjord, Alstahaug, Dønna, Herøy	3	1200

Dette gjelder spesielt vinterbeitene, som er minimumsfaktoren til både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. Et eksempel er utfordringene Røssåga/Toven har ved at rein som er på vinterbeiter på Dønna og Herøy kan havne på innmarksarealer. Dette fører til hyppige hevendelser fra gårdbrukere som ønsker at reiene skal drive reinen bort fra innmarka. Dette er arbeidskrevende operasjoner, særlig med de pågående klimaendringene der periodene med snødekt mark langs kysten blir stadig kortere. Selv om reiene driver reinen bort fra innmarka, vil reinen raskt returnere til disse områdene når marka ikke er snødekt. For å redusere konfliktpotensialet med landbruket så mye som mulig, venter Røssåga/Toven lengst mulig før de flytter reinen til kysten. I år med milde høster og lite snø, kan reinen holdes lengre på høstvinterbeitene innenfor grensene til Hemnes kommune. I enkeltår kan deler av reinflokken til og med finne tilgjengelig beite i dette området gjennom hele vinteren. Gjennom slik beitebruk med rotasjon av sesongbeitebruken vil lavbeitene langs kysten få mulighet til å «hvile», noe som er viktig for at det skal «bygges opp» nye lavressurser. Når det er god lavtilgang i utmarka, oppholder reinen seg lengre i disse områdene og trekker i mindre grad inn mot innmarksarealer. Med bakgrunn i dette får disse høstvinterbeiteområdene i Hemnes kommune økende verdi for reindriftsnæringen. Med de pågående klimaendringene vil enkelte sør og vestvendte høyereliggende områder få stadig tidligere snøbare beiter. Disse arealene vil få økt verdi som senvinterland (tidlige vårbeiter) for reindriftsnæringen.

Dette betyr at det må tas hensyn til hvordan de pågående klimaendringene vil påvirke verdien av de ulike arealene for reindriftsnæringen under vurdering av samlet belastning i Hemnes kommune.

2.1 Verdsetting

Utredningen har tatt utgangspunkt i beskrivelsene og metodikken beskrevet i Håndbok for konsekvensanalyser V712 (Statens vegvesen, 2021). Der arealene blir tillagt en verdi basert på beitebruk (sesong og intensitet) og funksjon (trekk- og/eller flyttleier, oppsamlingsområder, anlegg o.l.) (Tabell 2).

Tabell 2. Kriterier for vurdering av verdi ved tema reindrift.

Regis- trerings- kategori	Del- kategori	Ubetyde- lig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Reindrift	Flyttlei, trekklei og anlegg		Gjerder og anlegg ikke i bruk	Mindre brukte trekkleier Mindre viktige gjerder og anlegg	Alternative flyttleier Trekkleier Gjerder og anlegg med alternativ	Aktive flyttleier Gjerder og anlegg uten alternativ
	Beiteområder og kalvingsområde			Mindre viktige beiteområder	Særlig viktige beiteområder	Kalvingsområder Beiteareal som er minimumsfaktor

2.1.1 Arealbruk gjennom reindriftsåret

Beitetyper, topografi, vær- og snøforhold og reinens vandresyklus bestemmer i stor grad driftsforløpet i reindriften. Variasjon i enkelte av disse faktorene mellom år, gjør at en i enkelte år må foreta visse justeringer i bruken av området. Det er derfor ikke helt markerte grenser mellom de ulike årstidsbeitene, likevel fører både terreng og beiteforhold til at det har dannet seg et visst system i bruken av distriktet til ulike årstider. Det er viktig at dette mønsteret og systemet er i balanse for å opprettholde en rasjonell og bærekraftig reindrift. For at dette skal opprettholdes er det behov for at sesongbeitene som er en minimumsfaktor i distriktet, dens adkomst til og fra flytte- og trekkleier, samt oppsamlingsplasser forblir intakt. I de følgene avsnittene omtales de ulike sesongbeitene kort.

Vårbeiter og kalvingsland: Reinen kalver om våren og et godt kalvingsområde er av stor betydning og legger grunnlaget for reindriften produksjon. Området bør ha en kombinasjon av snø og bar mark og i kalvingsperioden har simlene behov for områder med lite ferdsel for å unngå forstyrrelser. Det er viktig at det knyttes «sterke bånd» mellom simle og kalv for å sikre at kalven følger simla tett under beiting og beiteforflytning. Dersom simla blir skremt vekk fra kalven like etter kalving, kan dette redusere overlevelsen til kalven. Bukkene bør være i et område med lite dyrket mark, da disse har en tendens til å trekke inn og beite på dyrka mark i vårperioden.

Sommerbeiter: I perioder om sommeren med mye insekter trekker reinen mot høyfjellsområder. Etter kortere beiteperioder stiller reinen seg enten på høydedrag uten høyere vegetasjon, der vinden holder insektene unna, eller inn på is- og snøbreer der insektplagen er liten for å få pauser fra insektplagen. Det er derfor viktig at det er gode reinbeiter som daler, lier og snøleier i nærheten av slike hvileplasser slik at en sikrer god tilvekst på reinen.

Høstbeiter og paringsland: Tidlig høstland er områder hvor reinen beiter tidlig på høsten, og hvor reinen på naturlig måte spres på leting etter sopp. Denne tida kalles ofte spredningstid.

Reinen har paringstid i løpet av høstperioden, og det er viktig for neste års reproduksjon at reinen ikke forstyrres og går for spredt slik at samtlige simler blir paret. Forstyrrelser kan føre til at ikke alle simlene blir paret i den samme syklusen. Dermed blir det forsinket paring, noe som fører til forsinket kalving påfølgende år. Dette gir igjen små kalver om høsten med redusert kjøttproduksjon på kalvene som slaktes, mens kalvene som skal brukes i avl vil ha redusert overlevelse påfølgende vinter (pga redusert kroppsstørrelse). I brunsttiden bør reinen helst være på flate områder, med nærhet til næringsrike simlebeiter.

Høstvinterbeiter: Dette er arealer som reinen ofte bruker utover senhøsten og tidlig vinter fram til snøen legger. For å avlaste vinterbeitene blir ofte reinen gående i disse områdene fram til snøen blir så dyp at reinen begynner å få problemer med å finne beite. I år med lite snø, kan reinen bli værende i høstvinterbeitene gjennom store deler av vinteren.

Vinterbeiter: Reinsdyret er spesialtilpasset til å overleve vinteren gjennom et avansert fordøyelsessystem som bla. kan utnytte energien i lav som den beiter og i tillegg har evnen til å klare seg

på begrenset beitetilgang. Likevel er reinsdyret avhengig av kontinuerlig tilgang på beiter gjennom vinteren. Reinen har stor evne til å tilpasse seg, og er i stand til å overleve vinteren på kystbeiter med liten forekomst av lav. Tidlig vinterland er områder hvor reinen oppholder seg tidlig i vintersesongen, mens senvinterland er de deler av vinterområdene der det normalt er minst sannsynlighet for store snømengder og nedising av beitene på midt- og senvinteren.

De pågående klimaendringene gir ustabilt vintervær med hyppige perioder med nedbør som regn eller snø (i høyden) etterfulgt av temperaturer under frysepunktet. Dette fører til økt risiko for dyp tyng snø og låste og utilgjengelige vinterbeiter over store deler av de østlige arealene til reinbeitedistriktene på Helgeland. Samtidig blir perioden med snødekt mark gjennom vinteren stadig kortere i fjord- og kyststrøkene. Med de pågående klimaendringene som fører til mildere vintre, er det forventet at disse områdene i økende grad vil være tilgjengelige som beiter gjennom vinteren i årene framover.

I en ny veileder for reindrifft og plan- og bygningsloven (Landbruks- og matdepartementet, 2021) er det beskrevet følgende: «*Vinterbeitene er som oftest minimumsbeiter, det vil si at det er disse beitene som er avgjørende for reinens kondisjon og overlevelse. Minimumsbeite er det årstidsbeitet som begrenser distriktets reintall, og er et viktig grunnlag for fastsettelsen av distriktets øvre reintall.*»

2.1.2 Flytte- og trekkveier

Reindriffta er avhengig av flytte- og trekkveier mellom beiteområdene. Adgangen til fritt og uhindret å drive og forflytte rein er hjemlet i «Lov om reindrifft» § 22. Som det går fram av verditabellen (Tabell 2) har aktive flyttleier automatisk svært stor verdi for reindrifftsnaeringen, mens trekkleier tillegges stor verdi. Inngrep og forstyrrelser som fører til at flyttleia mister sin funksjon vil føre til at påvirkningen vurderes som «sterkt forringet» (Tabell 3). For at reinen skal kunne gjennomføre naturlige beitetrekk gjennom landskapet mellom de ulike beiteområdene, er det helt avgjørende at trekkleiene ikke blir blokkert av inngrep, eller at reinen vegrer seg for å bruke trekkleia på grunn av forstyrrelser. Dersom det kun er en naturlig trekklei mellom to beiteområder, vil inngrep og forstyrrelser som fører til at trekkleia mister sin funksjon, føre til at denne påvirkningen vurderes som «sterkt forringet». Det er viktig å huske at inngrep/tiltak som plasseres i nærheten av trekk- eller flyttlei kan ha negativ påvirkning på reinens bruk av disse områdene dersom aktivitet/lyd/bevegelser fra det aktuelle tiltaket fører til unnvikelseadferd hos reinen som skal passere gjennom området.

Deler av landskapet i utredningsområdet har et alpint preg med høye fjell og dype daler. I tillegg er det allerede gjort store naturinngrep som f.eks. E6, Nordlandsbanen, hytter, oppdemte vann og anleggsveier. Dette gjør at det kun er faste flyttveier som kan brukes ved driving av reinen mellom flere av de ulike sesongbeitene. På grunn av inngrep og klimaendringer er ikke alle flytt- og trekkveiene nøyaktig inntegnet i det digitale arealbrukskartet (<https://kilden.nibio.no>).

2.2 Vurdering av påvirkning

Vurdering av påvirkning er et uttrykk for endringer som det foreslåtte tiltaket vil medføre for reindriffta. Håndbok 712 beskriver vurdering av påvirkning på reindrifft slik:

*Eksempler på aktuelle påvirkninger er beslag og tap av beiteareal. Dette gjelder både fysisk, i form av støy/forstyrrelser og at beiteområder blir gjort utilgjengelige pga. skjæringer i naturlig trekklei. For vurdering av påvirkningsgrad må både arealbeslag/-tap og følgevirkninger vurderes. Det kan for eksempel være inngrep i flyttlei og anlegg. Merk at reindrifftsloven fastslår retten til fritt og uhindret å drive og forflytte rein, og at det ikke er tillatt å stenge flyttlei. Det er med andre ord ikke bare stenging av flyttlei som er forbudt, men også tiltak som kan virke forstyrrende og vanskelig-gjøre flyttingen. Slike tiltak krever godkjenning etter loven og vil forsterke påvirkningsgraden. Det er viktig å vurdere sumvirkning av negativ påvirkning for driftsenheten/ siidaen. **For reindrifft er det også særlig viktig å se nye tiltak i sammenheng med eksisterende tiltak og planlagte tiltak for å vurdere den samlede virkningen/ belastningen** (egen utheving). For*

reindrift vil det ofte kunne være særlige negative konsekvenser i anleggsfase og disse må synliggjøres.

Skalaen for påvirkning er inndelt i fem trinn og går fra sterkt forringet, forringet, noe forringet, ubetydelig forringet til forbedret påvirkning. I Vegvesenets håndbok 712 (2021) er det gitt følgende veiledning for vurdering av påvirkning på reindrift (tabell 3):

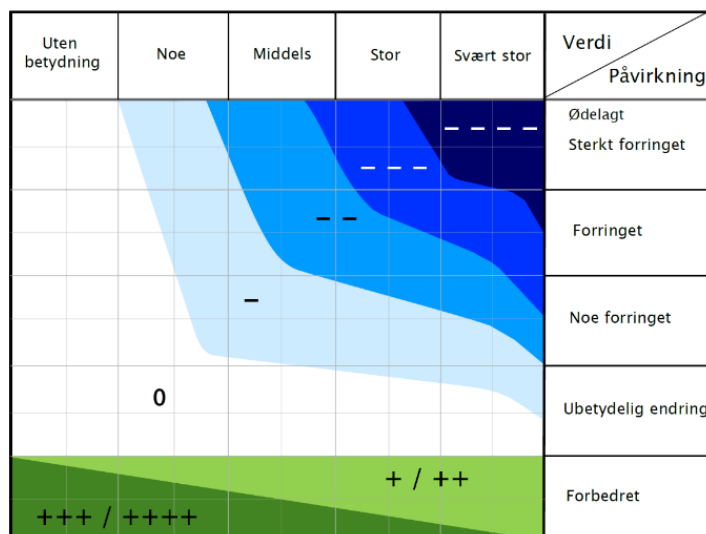
Tabell 3. Kriterier for vurdering av påvirkning på reindrift.

Tiltakets påvirkning	Ødelagt/ sterkt forringet	Forringet	Noe forringet	Ubetydelig forringet	Forbedret
Reindrift	Stenging av flyttlei. Inngrep i kalvingsområder som gjør disse ubrukelige. Inngrepet avskjærer eksisterende beiteområder for framtidig bruk.	Mindre inngrep i kalvingsområder som tilnærmet kan brukes som før. Betydelig arealbeslag eller tap av beite. Sperring av trekklei med få alternative trekkmuligheter.	Arealbeslag eller tap av beite i noe påvirkning. Sperring av trekklei med flere alternativer trekkmuligheter.	Ingen eller minimal andel av beiteområde blir berørt.	Nye/tidligere beiteområder blir gjort mer tilgjengelig. Tidligere flyttlei og trekklei kan gjenåpnes.

Under vurdering av påvirkning er begrepet «beitero» et sentralt begrep. Når reinen har beitero vil den bruke tiden vekselvis på beiting og drøvtygging (Furrer m.fl. 2024). Etter en økt med beiting, legger reinen seg ned og tygger drøv. Dette er sentralt for effektiv utnyttelse av maten (beiteplantene) som reinen har spist. Dersom reinen til stadighet blir forstyrret under beitingen eller drøvtyggingen og må avbryte denne aktiviteten og løpe bort fra «forstyrrelseselementet», vil dette redusere tiden reinen får til beiteopptak. Dette vil føre til redusert kjøttproduksjon (hos slaktedyrene) og opplagring av kroppsreserver før vinteren (hos avlsdyrene). Derfor er det viktig å sikre flest mulig uberørte beiteområder der reinen kan finne beitero.

2.3 Konsekvens

Konsekvensgraden for hvert delområde kommer frem ved å sammenstille vurderingene av verdi og påvirkning (tabell 2 og 3). Dette gjøres i henhold til konsekvensvifta i Vegvesenets håndbok 712 (2021; Figur 2).

Figur 2. Konsekvensen for et delområde framkommer ved å sammenholde grad av verdi i x-aksen med grad av påvirkning i y-aksen. Figuren er hentet fra Statens Vegvesen (2021).

Skalaen for konsekvens går fra 4 minus til 4 pluss. De negative konsekvensgradene er knyttet til at et delområde (eller flere) får redusert verdi for reindrifta som følge av at tiltaket gjennomføres. Eventuelle positive konsekvensgrader forutsetter en verdiøkning for reindrifta etter at tiltaket er realisert. Matrisen (Figur 2) innebærer for eksempel at for områder med svært stor verdi vil påvirkning som fører til «forringet» driftsforhold for reindrifta gi konsekvensgrad «---» som betegnes som alvorlig miljøskade.

Tabell 4. Skala og veiledning for konsekvensvurdering.

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	4 minus (----)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (---)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (--)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+ / ++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++ / ++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

2.4 Involvering av reinbeitedistriktene

Gjennom ulike utredninger har utreder (Svein Eilertsen, NIBIO) de tre siste årene hatt betydelig kontakt med representanter fra både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. For Ildgruben gjelder det særlig utarbeidelsen av revidert konsekvensutredning i forbindelse med etablering av ny storflyplass i Mo i Rana (Eilertsen, 2022). For Røssåga/Toven er følgende konsekvensutredninger innenfor temaet reindrift innenfor Hemnes kommune gjennomført av Eilertsen: 1) Etablering av Høgda boligfelt i Bleikvasslia; 2) Etablering av hyttefelt i Røssvassbukt og Sundsåsen; 3) Etablering av datasenter i Korgen. I tillegg pågår arbeidet med utredningen: Etablering av ny 132 kV kraftlinje Leirosen – Meisfjord i Leirfjord kommune. Gjennom alle disse arbeidene har arealbruksbeskrivelser og vurdering av påvirkning og konsekvenser for reindriftsnæringen vært et gjennomgående tema. Begge distriktene har gjennomgått og kvalitetssikret arealbruksbeskrivelsene, verdivurderingene og vurdering av påvirkning (konsekvens) i de overnevnte utredningene. Samlet belastning for det enkelte reinbeitedistrikt har vært tatt opp som eget tema i disse utredningene, så næringens kunnskap skal være inkludert i disse vurderingene. Det ble gjennomført eget fysisk møte med Ildgruben reinbeitedistrikt (Tom Lifjell) 7/3-24 der samlet belastning for distriktet var tema. Tilsvarende møter ble gjennomført med Røssåga/Toven (Nils Mathis Anti) 5/2 og 4/3-24. Endelig utkast til rapport ble tilsendt begge reinbeitedistriktene for endelig kvalitetssikring 4/12-24. I ettertid har både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt gitt innspill med informasjon slik at listen over planlagte inngrep i distriktene har blitt oppdatert. Distriktsplanene til både Ildgruben (2017) og Røssåga/Toven (2023) har også blitt benyttet i forhold til arealbruksbeskrivelsene.

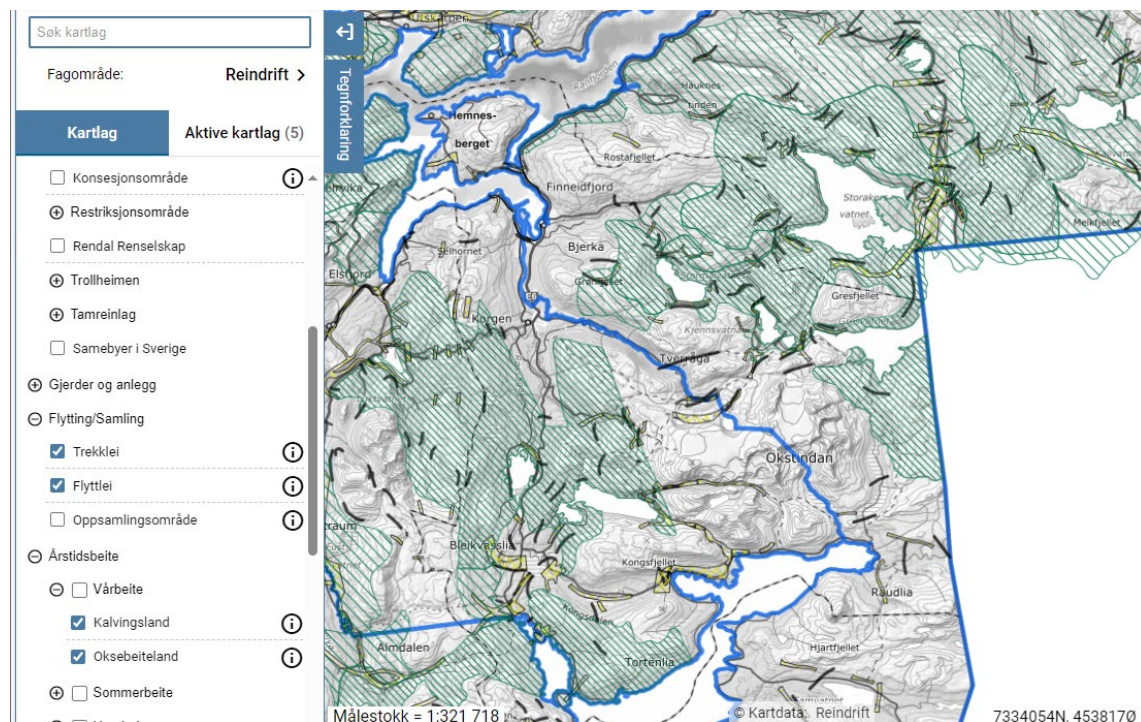
3 Samlet belastning

I denne resultatdelen gis det først en generell omtale av arealbruken (med verdibeskrivelse) til Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt innenfor grensen til Hemnes kommune. Basert på denne verdibeskrivelsen og kriterier for vurdering av påvirkning (Tabell 3) gir dette grunnlag for å forklare hvorfor inngrep og/eller forstyrrelser i de enkelte områdene vil kunne bidra til å øke samlet belastning for reindrifta.

Videre i kapittel 3 følger en gjennomgang av eksisterende inngrep og ulike forstyrrelseselementer som påvirker arealbruken til de to reinbeitedistriktene og bidrar til økt samlet belastning. Det følger videre en oversikt over kjente framtidige planlagte tiltak som kan bidra til å øke samlet belastning for Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt i framtiden. Det presiseres at disse oversiktene ikke er uttømmende.

3.1 Ildgruben reinbeitedistrikt

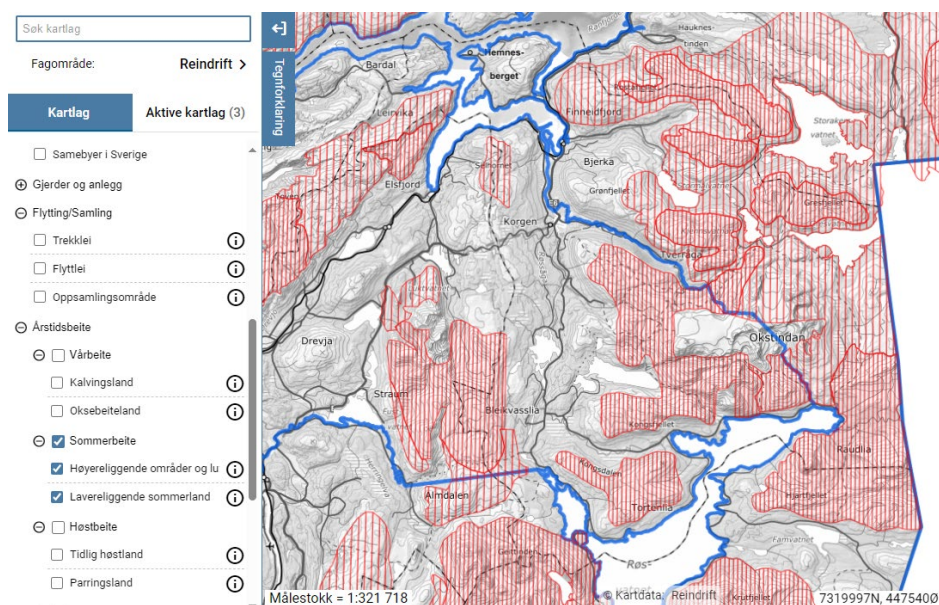
De følgende figurene (Figur 3 – 7) som viser utsnitt av arealbrukskartene til både Ildgruben og Røssåga/Toven er hentet fra <https://kilden.nibio.no>. Det anbefales å gå til dette nettstedet for å kunne se på arealbrukskartene der de ulike sesongbeitene kan vises enkeltvis/samlet i høyere oppløsning (økt detaljeringsgrad). Via menyen på venstre side av kartet kan man velge å vise de ulike åpne sesongbeitene i tillegg til flytt- og trekkleier og «zoome» ytterligere inn.

Figur 3. Deler av arealbrukskartene til Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt innenfor grensene til Hemnes kommune. Blå strek indikerer distriktsgrenser. Trekkleier (sorte tykke streker) og flyttleier (gult rutenett innenfor sorte streker), kalvingsland er markert med «tett skravert» felt og vårbeiter med mer «åpent skravert felt» (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

I henhold til reinbeitekonvensjonen av 1972 hadde Ildgruben reinbeitedistrikt beiterett i et grensenært område (fra Umbukta til Kåtaviken). Konvensjonen fra 1972 opphørte i 2005. Det har ført til at Ildgruben reinbeitedistrikt siden 2005 ikke har hatt mulighet til å utnytte konvensjonsområdene i Sverige. Reinbeitedistriktet er også berørt av reinbeitekonvensjonen ved at svenske samebyer har rett til barmarksbeite innenfor bestemte områder i distriktet. Dette gjelder samebyene Svaipa, Gran, Ran og Umbyn. Det har ennå ikke blitt enighet mellom Norge og Sverige om ny reinbeitekonvensjon. Derfor

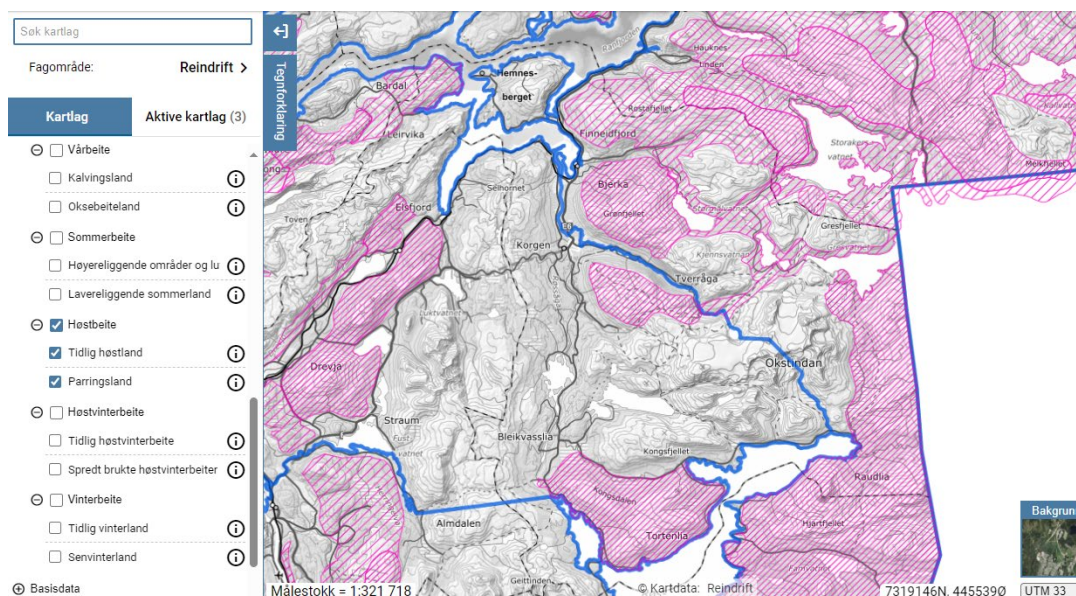
har Ildgruben begrenset tilgang på viktige vinterbeiter (Ildgruben, 2017). Store deler av arealene til Ildgruben ligger i høyereliggende områder, og endringene i vinterklimaet de siste årene har ført til utfordringer. Kombinasjonen av mye snø og ustabil vintervær med hyppige perioder med nedbør som regn etterfulgt av temperaturer under frysepunktet fører til høy risiko for låste og utilgjengelige vinterbeiter over store deler av de østlige og høyereliggende arealene. De siste årene har derfor vært nødvendig med tilleggsføring av reinen til Ildgruben reinbeitedistrikt i lengre perioder vinterstid. Det er kun nordøst for Mo i Rana og i områdene ned mot Bjerka (Bjerkamarka) at det er større sammenhengende lavereliggende områder. Disse vil normalt være de første områdene som blir snøbare på vårvinteren og de siste områdene der snøen legger om høsten. Derfor kan reinen beite i disse områdene utover høst vinteren og dermed «spare» de andre vinterbeitene. Med de pågående klimaendringene har disse lavereliggende arealene fått økt verdi for Ildgruben. I og med at det bygges ny storflyplass i det lavereliggende området like øst for Mo i Rana, får de sammenhengende arealene i ned mot Bjerka økende betydning. Hele skogområdet i Bjerkadalen og nordover forbi Finneidfjord har gode ressurser med hengslav. Dette området har derfor svært stor verdi for Ildgruben, og det må derfor unngås nye inngrep og tiltak som skaper forstyrrelser for reinen i dette området.

Figur 4. Deler av arealbrukskartene til Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt innenfor grensene til Hemnes kommune. Høyereliggende sommerbeiter er markert med «tett skravert» felt og lavereliggende sommerbeiter med mer «åpent skravert felt» (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

Som det går fram av arealbrukskartene (Figur 3-7) har Ildgruben arealer innenfor grensene til Hemnes kommune som brukes som beiter i alle sesongene. Eksempelvis er Tverrosta fjellet et viktig kalvingsområde (Figur 3). Hele det høyereliggende området øst i Hemnes kommune brukes som sommerbeiter og luftingsområder (Figur 4). Paringsområdet ved Grønnfjellet sørøst for Bjerka har stor verdi for Ildgruben reinbeitedistrikt (Figur 5). Det går flere sentrale trekk- og flyttleier i området ved Kjessvatnan – Kjennsvasshytta – Gressvatnet (Figur 3). Opprettholdelse av disse er helt sentral for at reinen som tilhører Ildgruben reinbeitedistrikt skal opprettholde naturlig beiteforflytning mellom sesongbeitene i området.

Innenfor grensene til Ildgruben reinbeitedistrikt i Hemnes kommune har Umbyn sameby tillatelse til beite i henhold til grensereinbeite-loven (lov 17 juni 2005 nr. 100). Tillatelsen gjelder for perioden 1. juli til 31. august hvert år. For Hemnes kommune gjelder dette området Speltfjelldalen, dvs. arealene øst for Okstindan, fra kommunegrensa til Hattfjelldal og nordover til grensa mot Rana.

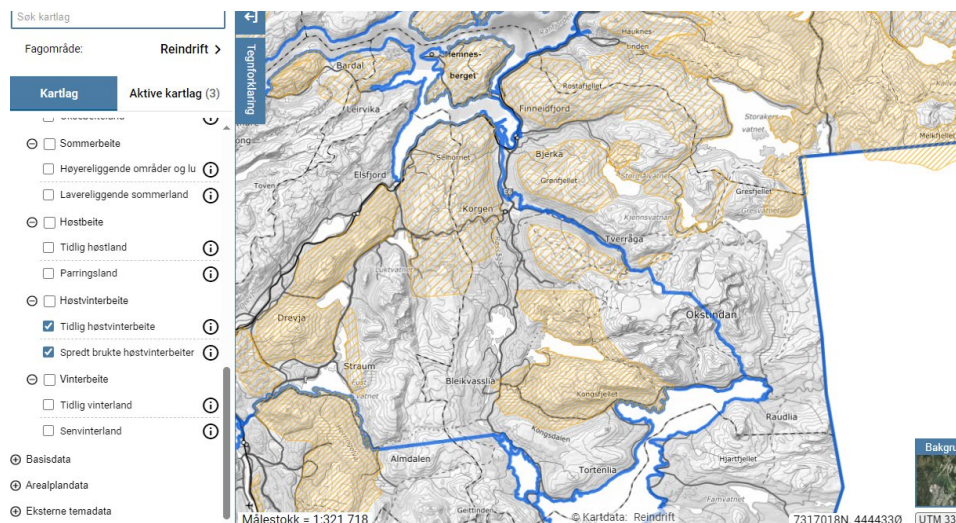
Figur 5. Deler av arealbrukskartene til Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt innenfor grensene til Hemnes kommune. Parringsland er markert med «tett skravert» felt og tidlig høstland med mer «åpent skravert felt» (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

3.2 Røssåga/Toven reinbeitedistrikt

Røssåga/Toven reinbeitedistrikt er delt i to driftsgrupper (sijter). Røssåga sijte holder til øst i distriktet, mens Toven sijte har barmarksbeiter og deler av vinterbeitene på halvøya mellom Ranfjorden og Vefsnfjorden. Grensa mellom sijtegruppene går hovedsakelig langs E6 og til Elsfjorden. Begge sijtegruppene har fellesbeiter i Dønna, Herøy og Alstahaug kommuner som primært brukes som vinterbeiter (Røssåga/Toven 2023). Det betyr at begge sijtegruppene disponerer beitearealer innenfor grensene til Hemnes kommune, men særlig Røssåga/Toven sijte har store deler av årstidsbeitene sine i Hemnes. Det foreligger utfyllende beskrivelser av de ulike sesongbeitene i distriktsplanen til Røssåga/Toven (Røssåga/Toven 2023)

Røssåga/Toven har flere viktige kalvingsområder innenfor Hemnes kommune. Toven sijte har bl.a. kalvingsland i Leirvikfjellet og Hestnesfjellet (Figur 3). Røssåga sijte har i hovedsak kalvingsområdene i Korgfjellet/Vesterfjellet mot Rundtind. Det er også enkelte simler som kan kalve lengre sørøst (Stormyrbassenget, Lifjellet og området rundt Bleikvatnet og nord til Bryggfjellet).

Sommerbeitene i Røssåga sijte ligger i de høytliggende fjellområdene øst mot Okstindan (Figur 4). Parringslandet til Røssåga sijte ligger i området fra Durmålsfjellet og sørover til Røssvatnet på østsiden av Røssågavassdraget (Figur 5).

Figur 6. Deler av arealbrukskartene til Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt innenfor grensene til Hemnes kommune. Tidlig høstvinterbeite er markert med «tett skravert» felt og spredt brukt høstvinterbeite med mer «åpent skravert felt» (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

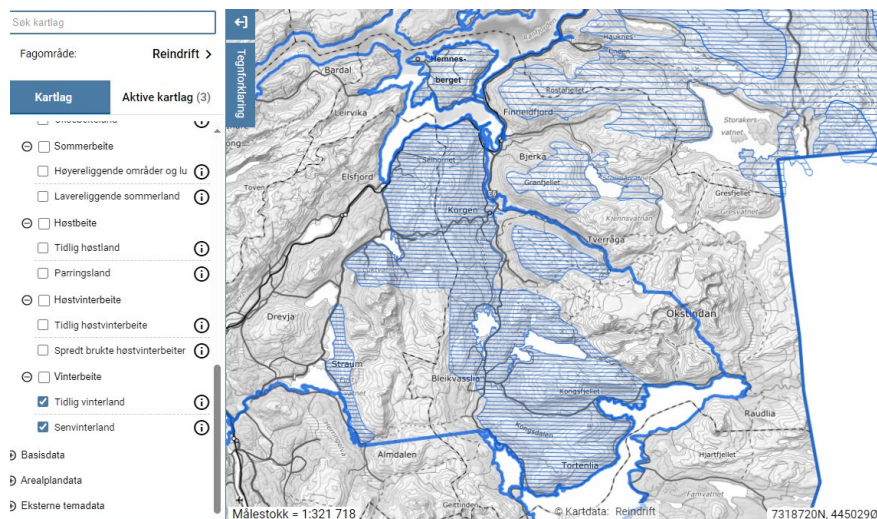
Røssåga sijte har i hovedsak høstvinterbeiter (Figur 6) mellom Korgen og Luktvatnet, Kongsfjellet og inn Kongsdalen. I tillegg brukes arealene nord til Leirskarddalen som høstvinterbeiter. Røssåga sijte har senvinterbeiter på Korgfjellet. På grunn av at isen legger seg sent på de store regulerte vannene øst i Hemnes kommune, danner det seg iskrystaller på vegetasjonen rundt disse vannene i perioder med kuldegrader utover høsten. Reinen unngår disse områdene når beitene er dekket av slike «skarpe» iskrystaller. Derfor får ikke reinen utnyttet disse beitene best mulig utover høsten, selv om det er tilgjengelige beiteplanter.

Røssåga/Toven har tradisjonelt flyttet store deler av reinen til kysten når beiteforholdene har blitt krevende lengre øst. På grunn av utfordringer med rein som havner på innmarksarealer i vinterbeitene langs kysten, prøver Røssåga/Toven å utnytte høstvinterbeitene lengst mulig inn i vinteren før flytting til kysten. Dette betyr at verdien på høstvinterbeitene (Figur 5) er stor da bruken av disse beitene bidrar til å avlaste vinterbeitene. Reinen som har blitt igjen øst i distriktet har fått tilleggsfôr for å overleve vinteren. De fleste årene er de lavereliggende områdene mer eller mindre snøfrie fram mot nyttårstider. I enkelte år kan det være lite snø langt ut i januar måned. Med de pågående klimaendringene som fører til mildere vintre, er det forventet at disse områdene i økende grad vil være tilgjengelige som beiter gjennom vinteren i årene framover.

Røssåga sijte har flere vårflytteveier som er omtalt i distriktsplanen (Røssåga/Toven 2023), bl.a. på strekningen Korgfjellet – Dammen – Kongsfjellet, og Korgfjellet – Stormyrbassenget og videre til sommerlandet nord for Bleikvannet (Figur 3).

I distriktsplanen (Røssåga/Toven 2023) beskrives det at om høsten flyttes reinen/reinen trekker selv fra sommerbeitene via Oksfjellet (flaskehals) til Kongsfjellet. Fra sommerlandet, via Oksfjellet – Skardelva – Kongsfjell eller Lifjell. Fra sommerlandet trekker reinen selv, og det går trekk både på øst- og vestsiden av Bleikvannet. På vestsiden passerer de Bleikvassli Gruver. Passasjen forbi dette anlegget er smal og fungerer som er en «flaskehals». Høstvinter flyttes reinen fra de ulike områdene ved Kongsfjell og Lifjell via Halvardalen og videre til gjerdet på Dammen eller Vesterfjellene. Deretter flyttes reinen enten videre vestover langs bakken mot vinterbeitene, eller blir fraktet på bil til vinterbeitene ved kysten.

Flyttleiene og trekkleiene (Figur 3) som er tegnet inn i arealbrukskartet er ikke komplette. Derfor er det svært viktig å kontakte Røssåga/Toven reinbeitedistrikt tidlig når tiltak innenfor distriktets grenser skal planlegges for å sikre at det planlagte tiltaket ikke vil påvirke reinens bruk av flytt- og trekkleiene i området.

Figur 7. Deler av arealbrukskartene til Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt innenfor grensene til Hemnes kommune. Senvinterbeitene er markert med «tett skravert» felt og tidlig vinterland med mer «åpent skravert felt» (kartet er hentet fra <http://kilden.nibio.no>).

3.3 Inngrep og forstyrrelseselementer som bidrar til samlet belastning for begge reinbeitedistriktene

I kapittel 3.3 gis det en oversikt over inngrep og forstyrrelseselementer som er en felles utfordring for både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt og bidrar til økt samlet belastning. Disse ligger både innenfor grensene til Hemnes kommune og i tilgrensende kommuner.

3.3.1 Vannkraftutbygginger og vedlikehold av disse

I begge reinbeitedistriktene har store arealer som tidligere var viktige reinbeiteområder nå blitt «lagt under vann» som følge av vannkraftutbygging. Reguleringen av Røssvatnet, Bleikvatnet, Gressvatnet, Kjennsvatnan, Stormålsvatnet og Stormyrbassenget har hatt store virkninger for reindriften i området. I tillegg til at svært store beitearealer har blitt lagt under vann tar det, på grunn av reguleringen, lengre tid før vannene fryser til is. Dette endrer lokalklimaet i området. Bl.a. blir det på grunn av høyere luftfuktighet økt dannelse av skarpe iskrystaller på vegetasjonen i perioder med barfrost om høsten. Lengre perioder kan føre til at vegetasjonen blir nediset som følge av det endrete klimaet. Reinen prøver å unngå å beite på vegetasjon med slike krystaller og trekker oppover i landskapet/bort fra de oppdemte vannene. Dermed kan store beitearealer rundt de oppdemte vannene bli liggende ubeitete utover senhøsten. Dette fører til uønsket beitetrykk på vinterbeitene for tidlig i sesongen og kan føre til mangel på vinterbeiter senere i sesongen.

Etableringen av Kjensvatnet kraftverk (byggeperioden 2012 – sommeren 2016) har ført til betydelige forstyrrelser på reinen i hele anleggsperioden, bl.a. utstrakt bruk av helikopter. Utbygginger fører til endrete isforhold på Kjensvatnet, noe som vanskeliggjør flytting av reinen. I tillegg har naturlig trekkroute for reinen blitt varig endret.

Ildgruben reinbeitedistrikt beskriver at det pågår en kontinuerlig rehabilitering og vedlikehold av de ulike vannkraftanleggene. Flere av disse arbeidene innebærer støyende masseforflytninger på damanleggene. I Eftestøl & Colman (2018) er bl.a. virkning av rehabilitering av Storakersvatnet og Kjennsvatnet på reinens arealbruk omtalt. I tillegg pågår det vedlikehold av telemaster og nødnettstasjoner. Mye av dette arbeidet gjennomføres med helikoptertransport. Reinbeitedistriktet klarer til en viss grad å styre trafikken utenom de mest sårbare periodene for reinen, men helikoptertrafikk i reinens beiteområder uroer reinen og gir den ikke «beitero». Beitero er en forutsetning for at kalvene skal vokse godt, og simlene få bygget opp kroppsreserver før den påfølgende vinteren. Deler av disse

vedlikeholdsoppdragene settes ut på anbud, og distriktet erfarer at de må bruke ressurser på å lære opp nye aktører til å ta hensyn til reinen når det kommer inn nytt personell.

3.3.2 Fritidsbebyggelse

Det har gjennom mange tiår vært et kontinuerlig «trykk» mot arealene til både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt for etablering av nye hytter. Det har vært en kontinuerlig oppgradering av standarden på hyttene i området de siste årene. Hyttene har blitt fullisolert, fått innlagt strøm, montert utelys som står på hele den mørke delen av året, innlagt vann og internett. Dette har ført til endring i bruken fra noen få dager på høsten og i påskeferien til helårsbruk. Dermed oppstår det kontinuerlig forstyrrelser på reinen gjennom hele driftsåret. Selv om selve hytta representerer et begrenset arealinngrep, vil aktivitet i tilknytning til hytta kunne føre til betydelige unnvikelsessoner rundt hytta. Eksempelvis ønsker mange å bygge hytter ved ferskvann. Lyd kan «bære langt» over vann. Derfor kan aktivitet i tilknytning til slike hytter føre til forstyrrelser på reinen over store avstander. Etter pandemiutbruddet i 2020 har dette blitt forsterket i og med at det i denne perioden har vært en økning i bruken av hjemmekontor. Enkelte hytteeiere har «flyttet» hjemmekontoret til hytta, slik at det har blitt ytterligere økning i bruk av hyttene. Signaler fra offentlige myndigheter og næringsliv tyder på at ordningen med hjemmekontor deler av arbeidstiden vil bli videreført. Noe som vil opprettholde forstyrrelsene.

Ildgruben reinbeitedistrikt beskriver at de tidligere har «akseptert» fortetting av eksisterende hyttefelt for å forsøke å redusere presset mot etablering av enkelthytter over store deler av distriktet. Erfaringene til distriktet er at aktivitet inn i beiteområdene fra disse store hyttefeltene er stadig økende, noe som skaper store forstyrrelser for reinen. Ildgruben ønsker derfor i utgangspunktet at det ikke åpnes for ytterligere etablering av fritidsbebyggelse i tilknytning til høstvinter- og vinterbeiteområdene til distriktet.

3.3.3 Nordlandsbanen

Nordlandsbanen passerer rett igjennom viktige beiteområder på strekningen fra Holandsvika, gjennom Elsfjorden og til Bjerka. På denne jernbanestrekningen opplever Røssåga/Toven årvisst påkjørsler av rein (Wagner m.fl. 2019). Ifølge distriktet er dette beiter av svært god kvalitet. For å unngå påkjørsler forsøker distriktet gjennom gjeting å holde reinen unna arealene nærmest linja. Slik gjeting er arbeidskrevende, da reinen raskt vil snu og returnere til disse gode beitenene. Derfor velger distriktet å forsøke å holde reinen så langt unna jernbanen at sannsynligheten for at reinen raskt returnerer til dette området blir redusert. På grunn av dette får ikke reinen til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt utnyttet beitenene i dette betydelige området best mulig. På strekningen fra Bjerka, via Finneidfjord og videre nordover, opplever Ildgruben påkjørsler av rein langs Nordlandsbanen. Det er særlig gjennom vinter og vårvinterperioden at reinen trekker ned mot de lavereliggende områdene langs fjorden på søk etter tilgjengelige beiter. Jernbanen strekker seg gjennom dette området, og sannsynligheten for påkjørsel er svært stor i dette området. Distriktet forsøker derfor å gjete/drive slik rein tilbake til de mere høyereliggende områdene. Der er det ofte vanskelige beiteforhold (dyp og tung snø) og distriktet må tilleggsføre reinen lengre øst for å unngå at den returnerer til de lavereliggende områdene og jernbanen.

3.3.4 Europavei 6

Etableringen av ny E6 fra Korgfjellet til Mosjøen (Vefsn kommune), der deler av strekningen går langs en ny trasé fører til at flere viktige flyttleier er avskåret (bl.a. på grunn av dype skjæringer og høye fyllinger). I tillegg er fartsgrensen hevet. E6 i seg selv representerer en barriere, i tillegg til at det er fare for påkjørsler av rein langs veien. Det har vært en kontinuerlig økning i trafikken på denne strekningen. Med den hevede hastigheten vil arbeid med flytting av rein langs/på tvers av E6 medføre stor ulykkesfare. Langs deler av strekningen Finneidfjord – Dalselv har det også vært en oppgradering av

E6. Langs denne strekningen bidrar E6 til å danne en barriere mot jernbanen og fjorden. På grunn av påkjørselsfare langs jernbanen ønsker ikke Ildgruben at reinsdyr skal krysse E6.

3.3.5 Snøskuterløyper for rekreasjonskjøring

Det går flere snøskuterløyper innenfor grensene til begge reinbeitedistriktene. Bl.a. beskriver Røssåga/Toven reinbeitedistrikt at prøveordninga med løype fra Korgfjellet til Tustervatnet førte til problemer for distriktet. I tillegg er det betydelig forstyrrende aktivitet etter løypa som passerer Kongsdalen og løypa som går fra Bryggfjelldalen, krysser veien opp til Korgfjellet og går sørover mot Helfjellet. I Hemnes kommune ble det i kommunestyret vedtatt et kommunalt løypenett for snøskuter i 2016. For Ildgruben berører løypene fra Bjerka og Bjerkadalen – Leirskarddalen via Kjennsvatnan og områdene rundt Målvatna (Store og Lille) distriktets beitearealer. Opprettelsen av løyper for rekreasjonskjøring øker omfanget av ulovlig kjøring (informasjon fra oppsynsmyndighetene og Tom Lifjell).

I år med sen vår og mye snø vil det fortsatt være godt skuterføre når reinkalvingen starter. Da er det ønskelig at skuterløypene stenges umiddelbart. For å redusere omfanget av unødvendig «netthets», oppfordrer begge distriktene Hemnes kommune til å formidle til kommunens innbyggere at det er kommunen som tar ansvar og stenger skuterløypene, og ikke reindriftsnæringen.

3.3.6 Dispensasjon for transport av utstyr til hytte med snøskuter

Dispensasjoner for transport av bagasje, ved eller annet tungt utstyr til private hytter skal kun gis dersom kjøringen ikke er til vesentlig ulempe for rein/reindrift. Både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt beskriver at omfanget av slike dispensasjoner er så stort at deler av denne trafikken har forstyrrende virkning på reinens arealbruk.

3.3.7 Skogbruk

I enkeltområder flere steder i distriktene hindrer tett planta granskog reinens beiteforflytning gjennom landskapet. I tillegg representerer slike tette plantefelt et tap av beiteressurser for reinbeitedistriktet. I åpen, naturlig gammelskog og blandet skog (lauv- og bartrær) vil reinen finne tilgjengelige beiteplanter, også i vinterperioden da det ligger lite snø under greinene til de større bartrærne. I tillegg representerer trehengende lav (hengelav) en «reserve» beiteressurs når snøforholdene er krevende (dyp snø/islag på bakken). Skogeiere har plikt til å plante ny skog etter hugst og de aller fleste følge standard prosedyrer med svært tett planting. Derfor vil videre hogst kunne føre til at nye beitearealer blir utilgjengelige når den unge barskogen vokser opp. Dette bidrar til å redusere vinterbeiteressursen i kommunen.

3.3.8 Jordbruk

Oppdyrking av utmark til innmarksarealer er et inngrep som reduserer og deler opp beiteland. Dette skjer i lavereliggende områder der snøen legger seg sist om senhøsten og blir tidligst snøbare om våren. Disse arealene er derfor viktige høstvinter- og tidlige vårbeiter. Tilgang på slike arealer bidrar til å redusere belastningen på de begrensede vinterbeitene og har derfor stor verdi for begge reinbeitedistriktene. Dersom det ikke bygges gjerdene mot utmarka (Hansen m.fl. 2022), er det stor sannsynlighet for at reinen trekker inn på slik nydyrket innmark som ligger i umiddelbar nærhet av områdene som brukes hyppig av reinen. Det kan føre til økt omfang av henvendelser til reindriftsutøverne, med ekstra gjeterarbeid som resultat. I tillegg kan denne beitingen føre til konflikter med landbruket.

Inngjerding av utmark til storfe, skaper store utfordringer for reindrifta med fragmentering av beiteområdene. Distriktene opplever også at rein setter seg fast i gjerdene. Særlig strømgjerdene som er satt opp midlertidige (nylon- eller tynn ståltråd) er også et problem der de ikke blir tatt ned om vinteren. Reinen kan sette seg fast i disse (gevir, rundt halsen eller føtter) både på barmark og vinterstid.

3.3.9 Kraftlinjer

Det er særlig 420 kV-kraftlinja som går igjennom begge distriktene fra nord til sør som kan ha en barrierevirkning på reinens bruk av beiteområdene. Videre går det en 132 kV-kraftlinje gjennom viktige beiteområder fra Korgen og sørover (www.nve.no/kart/). I tillegg går det flere mindre kraftlinjer gjennom beiteområdene til begge reinbeitedistriktene. I enkelte områder kan disse linjene utgjøre en barriere som det kan være vanskelig å få reinen til å passere under flytting/beitetrekk. Særlig i perioder med fuktig vær vil de store kraftlinjene (420 og 132 kV) lage en hørbar lyd (knitring/koronastøy) som reinen kan reagere på.

3.3.10 Friluftsliv

Hemnes Turistforening er svært aktiv og arrangerer organiserte turer, i tillegg til at de presenterer flere turforslag på hjemmesidene sine (<https://www.dnt.no/dnt-der-du-er/hemnes-turistforening/lokale-turtips/>). Det er merket opp faste turstier i fjellet, og det er stor aktivitet med toppturer både sommers- og vinterstid. På sommeren er reinen mye forstyrret av fotturisme, spesielt ved Rabothytta, like nord for Okstindbreen, som er et mye benyttet turmål. Gråfjellhytta og Gresvasshytta er også mye besøkte turmål. Gråfjellhytta ligger midt i sommerbeitelandet, mens det er både kalvingsland og sommerland ved Gresvasshytta. Det er populært å gå fra hytte til hytte og Nordlandsruta passerer fra Raudlia til Gresvatnet, fra Gresvatnet til Kjensvatnan og videre nordover. Det er også en betydelig trafikk fra Umbukta og opp til krysset før Umskardtjønna og videre etter anleggsveien mot Mogressfjellet, Storakersvatnet og sørover inn i Hemnes kommune. Dette resulterer i at vi får en jevn flyt av mennesker som går rett igjennom sentrale reinbeiteområder. Særlig på varme sommerdager når reinen trekker opp på luftingsområdene (bl.a. på Okstindbreen) vil reinen bli forstyrret av turgåere.

3.3.11 Jakt og fiske

Fortsatt er jakt og fiske et av de store problemene distriktene har i dag i forhold til forstyrrelser. Spesielt småviltjakt med hund er problematisk; den starter samtidig som distriktet skal samle til slakting, og fører også til at brunsten blir forstyrret. Dagens jaktordning (Statskogs arealer), der småviltjegere kjøper retten til å jakte i et bestemt område, har forverret situasjonen. Dette fordi at selv om reindriftsutøverne henstiller jegerne om å jakte i andre områder for å ta hensyn til reinen, så kan ikke jegerne jakte i områder de ikke har leid.

Det pågår elgjakt i deler av paringslandet til reinen. Tidligere ble elgjakta avsluttet 31/10, nå varer den helt til 23/12. I paringsperioden om høsten er det viktig at reinflokken blir minst mulig forstyrret. Forstyrrelser kan føre til at ikke alle simlene blir paret i den samme syklusen. Dermed blir det forsinket paring, noe som fører til forsinket kalving påfølgende år. Dette gir igjen små kalver om høsten med redusert kjøttproduksjon på kalvene som slaktes, mens kalvene som skal brukes i avl vil ha redusert overlevelse påfølgende vinter (pga. redusert kroppsstørrelse).

3.3.12 Tap av rein til fredet rovvilt

Både Røssåga/Toven og Ildgruben reinbeitedistrikt beskriver at de årlig har betydelige tap av reinkalver til fredet rovvilt. Eksempelvis var kalvetilgangen i Røssåga/Toven «etter tap» 49 % for driftsåret 2020/21 (Tabell 5). Årlig tap av voksne dyr varierte mellom 4 og 10 % gjennom driftsårene 2019-2023¹ (Landbruksdirektoratet, 2020 - 2024). For å forsøke å redusere tapene av rein til fredet rovvilt så mye som mulig bruker begge distriktene mye tid og ressurser på tilsyn og gjeting av reinflokken samt søk etter spor etter rovvilt i snøen. Dette arbeidet er ressurskrevende og bidrar til økt samlet belastning.

Tabell 5. Tap av voksne rein og kalvetilgang (etter tap) oppgitt i prosent i Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt for driftsårene 2019 til 2023. Kilde: Landbruksdirektoratet (2020- 2024).

Driftsår	2019/20		2020/21		2021/22		2022/23 ¹	
	Voksen- tap (%)	Kalvetil- gang (%)	Voksen- tap (%)	Kalvetil- gang (%)	Voksen- tap (%)	Kalvetil- gang (%)	Voksen- tap (%)	Kalvetil- gang (%)
Ildgruben	10	54	7	55	6	61	4	56
Røssåga/ Toven	8	62	9	49	10	51		

1) Tall for Røssåga/Toven ikke representative pga store tap av voksne rein på vinterbeiter grunnet forgiftning (Mørk m.fl. 2022)

3.3.13 Øvingsaktivitet med jagerfly

Forsvaret bruker deler av luftrommet over Indre Helgeland til øvingsvirksomhet med jagerfly. Når øvingsaktiviteten foregår, fører denne virksomheten til betydelige forstyrrelser i reinflokken. De nye kampflyene (F35) produserer mer støy mer enn de gamle F16 flyene: «Endringen i støy fra F-16 sammenliknet med F-35, medfører en dobling i opplevd hørselsinntrykk, tilsvarende en forskjell på om lag 10 dB i målt lydnivå.» (<https://www.forsvarsbygg.no/no/nyheter/nyhetsarkiv-evenes-flystasjon/stoy-fra-f-35-pa-evenes--erfaringer-sa-langt/>). Det er vanskelig å si hvor stor effekt lavtflyging har på reinen, men om simler blir skremt fra reinkalven, kan kalven risikere å bli tatt av rovvilt før simla returnerer for å finne igjen reinkalven.

3.4 Inngrep og forstyrrelseselementer i Ildgruben

Følgende inngrep og forstyrrelseselementer er en utfordring for Ildgruben reinbeitedistrikt og bidrar til økt samlet belastning. Disse ligger i hovedsak innenfor grensene til Rana kommune, men flere av disse tiltakene berører også arealer i Hemnes.

- Statskraft bygger nytt lukehus i Kjennsvatnet pga at den gamle luka står inne i fjellet og er ødelagt. Denne luka er vanskelig tilgjengelig for reparasjon. Det er bygget tilførselsvei og anlagt plass for ny luke. For reindriften betyr dette ytterligere tap av arealer i sentrale beiteområder. I tillegg fører arbeidet til forstyrrelser og unnvikelser hos reinen under anleggsarbeid. Etter at anleggsperioden er over, vil det bli behov for å tilvenne reinen til bruk av området igjen.
- Rehabilitering av Gressvassdammen og Kjennsvassdammen. Gressvassdammen skal steinlegges på vann og luftsiden. Arbeidet er planlagt med oppstart i 2025- 2026. Dette vil gi flere år med anleggsdrift som sprenging og frakting av stein, ny lekkasje, bygging av hus og støpning av ny overløpsterskel. Etablering av midlertidig brakkerigg. I tillegg vil det bli foretatt uttak av morenemasse (vet foreløpig ikke hvor). Etablering av steinbrudd (vet ikke hvor). Ved Kjennsvatnet er det betongdammer som skal repareres, noe mindre omfang. Dette arbeidet vil føre til forstyrrelser og unnvikelser hos reinen under anleggsarbeid. Etter at anleggsperioden er over, vil det bli behov for å tilvenne reinen til bruk av området igjen.
- Etableringen av hyttefeltet i Umbukta de siste årene bidrar til å øke forstyrrelsen på reinen, ifølge Rasch (2017) er det 112 hytter i Umbuktaområdet. I tillegg til forstyrrelsen, har dette hyttefeltet bygd ned viktige beiteområder i form av fjellbjørkeskogen.
- Med økende friluftslivsaktiviteter de senere årene, særlig vinterstid, merker distriktet et økende press av ønsker om å trække skiløyper (med trakkemaskin og snøskuter) inne i viktige beiteområder og på tvers av viktige trekk- og flyttleier. Ideelt sett skulle reinen fått disponere disse områdene uforstyrret gjennom vinteren i og med at dette er en kritisk periode for reinen. På grunn av press fra «storsamfunnet» ser ikke Ildgruben reinbeitedistrikt at det er mulig å nekte slik tilrettelegging for friluftsliv. For å redusere forstyrrelsene og de negative effektene på reinen forsøker distriktet å styre friluftslivsaktivitetene (langs skiløypene) til de minst sårbare områdene.

- Oppgraderingen av E12, inkludert Umskardtunellen, og en markert økning i trafikken langs denne ferdselsåren har ført til større utfordringer i forbindelse med flytting av rein på tvers av E12. I tillegg har økt trafikk gitt en økt fare for påkjørsler i og med at reinen har beiteområder på begge sider av E12.
- I forbindelse med etableringen av Umskardtunellen skulle veien over Umskardet saneres og tilbakeføres til naturen. Dette skulle gjøres for å redusere de negative konsekvensene for reindrifta. Denne tilbakeføringen har ennå ikke blitt gjennomført, noe som fører til betydelig menneskelig aktivitet langs denne gamle veien med påfølgende forstyrrelser på reinen. Det er også en betydelig trafikk fra Umbukta og opp til krysset før Umskardtjønna og videre etter anleggsveien mot Mogressfjellet og Storakersvatnet. Denne krysser viktige trekk- og flyttleier som reinen bruker flere ganger i året. I tillegg til at reinens bevegelse gjennom og mellom viktige beiteområder forstyrres, kan forstyrrelsene fra trafikk langs denne anleggsveien føre til at reinen trekker vekk fra de viktige beiteområdene i og rundt Umskardet.
- På grunn av den pågående byggingen av storflyplass i det lavereliggende området like øst for Mo i Rana vil dette større sammenhengende lavereliggende områder bli redusert i størrelse, og betydelige unnvikelsessoner rundt flyplassen kan bli et resultat. Dette området får derfor redusert verdi for reinbeitedistriktet. I og med at det kun er nordøst for Mo i Rana og i områdene ned mot Bjerka (Bjerkamarka) at det er større sammenhengende lavereliggende områder, får arealene i Bjerkamarka (inkludert de lavereliggende områdene nordover forbi Finneidfjord) økende betydning for Ildgruben.
- Det har vært en økning av elgstammen i regionen og Ildgruben reinbeitedistrikt beskriver at Statskog har etablert nye elgvald innenfor distriktsgrensene. Det pågår elgjakt i deler av paringslandet til reinen. I paringsperioden om høsten er det viktig at reinflokken blir minst mulig forstyrret. Forstyrrelser kan føre til at ikke alle simlene blir paret i den samme syklusen. Dermed blir det forsinket paring, noe som fører til forsinket kalving påfølgende år. Dette gir igjen små kalver om høsten med redusert kjøttproduksjon på kalvene som slaktes, mens kalvene som skal brukes i avl vil ha redusert overlevelse påfølgende vinter (pga. redusert kroppsstørrelse).
- Det har vært gjennomført en del nydyrking innenfor distriktets grense de senere årene (bl.a. på Rønningen i Hemnes kommune). Det er viktig for distriktet at ved all nydyrking skal arealene ikke gjerdas inn slik at beitearealer ikke går tapt. Distriktet ønsker at kommunene skal innarbeide dette i vilkårene for å tillate slik nydyrking.

3.5 Inngrep og forstyrrelseselementer i Røssåga/Toven

Følgende inngrep og forstyrrelseselementer er en utfordring for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt og bidrar til økt samlet belastning. Disse ligger både innenfor grensene til Hemnes kommune og i de andre kommunene der distriktet disponerer beitearealer.

- Korgfjellet fjellstue driver hoteldrift på «toppen» av Korgfjellet. Dette er et sentralt område for Røssåga/Toven (høstvinter-, senvinter- og vårbeiter). Det er betydelig menneskelig aktivitet (turgåing, skigåing, hundekjøring) ut i beiteområdene rundt fjellstua. Denne aktiviteten har stor forstyrrende virkning på reinen som oppholder seg i området.
- Etableringen av Tøventunellen med tilførselsveien har ført til mye trafikk inn i et beiteområde som tidligere var et lite forstyrret beiteområde for distriktet. Disse beiteområdene hadde stor verdi for distriktet.
- Det er et kontinuerlig «trykk» mot arealene til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt for etablering av nye hytter i vinterbeiteområdene langs kysten.
- Utbyggingen av Øvre Forsland kraftverk har i seg selv ført til direkte arealtap og driftsmessige utfordringer for reinbeitedistriktet. Kraftverket omtales som «verdens vakreste kraftverk» (<https://www.helgelandkraft.no/Vannkraft/om-oss/vare-anlegg/ovre-forsland-kraftverk/>) og har

blitt et reisemål for et stort antall turister (minst 10.000 besøkende i 2022). Helgelandskraft har åpent for omvisning i anlegget for grupper i perioden 1. juni til 25. september. Dette anlegget ligger i et viktig kalvingsområde og besøksaktiviteten i tiknytning til kraftverket har stor forstyrrende virkning på reinens bruk av disse arealene.

- NVE har gitt Cadre Elvekraft AS konsesjon for bygging av Nylandselva kraftverk i Leirfjord kommune (13. november 2024). Dette kraftverket er under bygging. Anlegget blir plassert i viktige vårbeiteområder som også er kalvingsland, i tillegg til at det brukes fra tidlig høst og fram til tidlig vinter.
- NVE har gitt Dagsvikelva AS konsesjon for bygging av Dagsvikelva kraftverk i Leirfjord kommune (13. februar 2023). Dette kraftverket er under bygging. Etter åpning av Tøventunellen har dette området fått økt verdi for reindrifta på grunn av at trafikken nå går gjennom tunellen. Kraftverket blir plassert i nærheten av viktige vårbeiteområder som også er kalvingsland, i tillegg til at området brukes fra tidlig høst og fram til tidlig vinter.
- Opprinnelig var Alsta (Alstenøya) vinterbeiteland, men på grunn svært mange inngrep (boligbebyggelse, industriområder, nydyrking av innmark mm.) og forstyrrelser fra disse er dette området i realiteten tapt som vinterbeiter.
- HV har en leir på Drevjemoen der det bl.a. er skytebaner. Øvingsaktivitet på Drevjemoen kan føre til problemer med å flytte reinen etter flyttleia som går gjennom området. I tillegg representerer dette området gode høst- og høstvinterbeiter. Øvingsaktiviteten fører til redusert utnyttelse av dette beiteområdet, og skaper problemer for Røssåga/Toven når de skal holde tilsyn med/flytte reinen i området.
- På grunn av klimaendringene er det lange perioder om vinteren uten snødekt innmark på Dønna og Herøy. Dette har økt utfordringene med at reinen trekker inn på innmarka og ført til økende konfliktnivå med landbruket i disse to kommunene.

3.6 Potensiell økning i samlet belastning i årene framover

I tillegg til at de overnevnte eksisterende inngrepene og forstyrrelseselementer bidrar til økt samlet belastning for henholdsvis Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt (kapittel 3.3 - 3.5), vil nye inngrep føre til ytterligere økt belastning. I følgende kapittel gis en oversikt over kjente planer om utbygging og aktivitet som er forventet å øke samlet belastning for de berørte reinbeitedistriktene. Disse ligger både innenfor grensene til Hemnes kommune og i tilgrensende kommuner.

3.6.1 Ildgruben reinbeitedistrikt

- Elkem AS Salten Verk ønsker å bygge to separate dagbrudd på Nasafjellet i Rana kommune for å utnytte kvartsforekomsten i produksjonen av silisiumprodukter. Det vil bli anlagt en ca 7,5 km adkomstvei fra E6 til bruddområdet. Fra konsekvensutredningen utført av SWECO (2019) sies følgende: «Det planlagte dagbruddet og tilførselsveien ligger like nord for distriktsgrensen til Ildgruben reinbeitedistrikt. Utfordringer ved en utbygging på Nasafjell er i første rekke endring i driftsmønsteret til andre distrikt/samebyer som påvirkes direkte av utbyggingen, og at dette vil medføre økt hyppighet av sammenblandinger med Ildgrubens rein. Sammenblandinger skjer i dag først og fremst med svensk rein fra Svaipa og Gran samebyer på seinsommer og høst. Hvis disse ikke lengre kan bruke merkeanlegget ved Silbijaure, men isteden bruker merkegjerder lengre sør, kan det medføre en økning i sammenblanding med Ildgrubens rein, og at sammenblanding skjer tidligere på sommeren når kalver er umerket. Det er også en risiko for at rein fra Saltfjellet reinbeitedistrikt, som beiter i sørøstre del av Saltfjellets område på sein vinteren, kan trekke inn på Ildgrubens område når aktivitet i dagbruddet på Nasafjell starter 1. mars. Sammenblandinger fører til økte arbeidskostnader

og økt belastning for reinen under skilling. I tillegg vil fremmed rein medføre økt beitebelastning på Ildgrubens arealer».

- Mo Industripark skal rehabilitere «reguleringdam» i Fisklausvatnet. Det er ønsket om bygging av anleggsvei inn til området. Reinbeitedistriktet ønsker ikke bygging av denne veien.
- Det foreligger konkrete planer om småkraftverk Steikvasselve og noen andre elver i Nord-Røssvatnet.
- Det foreligger planer om etablering av Hattfjelldal vindkraftanlegg (Tiltakshaver Nordic Wind As). Det er tre alternative utbyggingsområder (Akkfjell, Krutfjell og Vågfjell) som alle ligger innenfor grensene til Hattfjelldal kommune. Vågfjell ligger i Burkje reinbeitedistrikt, like sør for distriktsgrensa, mens de to nordligste alternativene ligger innenfor grensene til Ildgruben reinbeitedistrikt. I dette området er det svært viktige beiter for distriktet. Ved etablering av Hattfjelldal vindkraftverkene vil reinen til distriktet med komme til å unngå disse områdene. I tillegg vil svensk rein (fra Umbyn sameby) som tradisjonelt trekker inn i disse områdene kunne komme til å «vinkle nordover» og inn i de sentrale delene av Ildgruben reinbeitedistrikt. Dette vil både føre til økt belastning på disse beitene, i tillegg til at økt sammenblanding av reinflokker medfører mye ekstraarbeid både under samling og skilling av disse dyrene. Dersom vindkraftverket etableres vil dette føre til at samlet belastning blir svært høy for distriktet. Dette vil kunne føre til at FNs Konvensjon om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27 (SP27) brytes for distriktet.
- Salten kraftsamband (SKS) har planer om regulering av Krutvatnet og flere bekkeinntak i Krutfjellet, med tunnel med kraftstasjon mellom Krutvatnet og Røssvatnet.
- Det skal bygges ny 132 kV linje (20 km) mellom Krutåga kraftverk og ny transformatorstasjon ved Varntresk.
- Bygging av ny 420 kV linje fra Mo i Rana til Røssåga vil også berøre Ildgruben reinbeitedistrikt.
- Det foreligger planer om oppgradering til 420 kV linje fra Neder Røssåga til Ajaure (i Sverige).
- Det foreligger flere planer om mineralleting i Rostafjellet (Teako Minerals).
- Det foreligger flere planer om byutvidelse i Mo i Rana: Momek Invest har planlagt å bygge nærmere 200 boenheter på en 73 dekar stor tomt på grensa mellom Gruben og Brennåsen (Ranablad 27/3-21). Det foreligger også planer om nybygg av leiligheter på Grubåsen i Rana der 250-300 boenheter skal bygges. Begge disse etableringene vil føre til inngrep og forstyrrelser inn i beiteområdene på nordsiden av Mofjellet. Det er planer om omregulering av 590 dekar til boliger ved Kristentjønnå ved Brennåsen.
- Dersom turister som skal til Sverige på ferie (destinasjonene Hemavan og Tärnaby) tar i bruk den nye flyplassen på Mo i Rana vil dette føre til økt trafikk langs E12 som går rett gjennom Ildgruben reinbeitedistrikt. Med ny flyplass kan det også bli en økning i vinterturismen. I tilknytning til denne turistformen er ofte jakt på «nordlyset» og organisert kjøring av turister med hundeslede i utmarka vanlig. Både hundesleder og turister som oppsøker områder med lite «lysforurensing» for å ta nordlysbilder kan ha forstyrrende virkning på reinen dersom de oppsøker områder reinen bruker som vinterbeiter. Dette vil ha negative konsekvenser for reindriften.
- I 2022 har det vært gjennomført prøveboring i to områder (Vestre Mofjellet – Sløykvollen og Hellerfjellet). Dersom det påvises drivverdige forekomster av verdifulle mineraler, kan det bli press mot Ildgruben reinbeitedistrikt i forhold til at det vil komme ønsket om oppstart av mineralutvinning (gruve drift). Dette er helt sentrale beiteområder for Ildgruben.
- Et sentralt spørsmål er hvilke militære konsekvenser som oppstår etter at Sverige og Finland har blitt medlemmer i NATO. E12 er en sentral ferdselsåre mellom Norge og Sverige og veien er knyttet til Finland med ferge som går fra Umeå til Wasa. Kan det bli økt øvelsesaktivitet i luftrommet over

arealene til Ildgruben reinbeitedistrikt? Vil den nye flyplassen bli brukt av jagerfly og helikoptre ved slik eventuell øvelsesvirksomhet? Kan det bli transport av tungt militært materiell etter E12 gjennom distriktet? Slik aktivitet kan ha svært forstyrrende virkning på reinsdyrene. Kan man også risikere at det i framtiden arrangeres store vinterøvelser innenfor eller i nærheten av beiteområdet til reinbeitedistriktet? Slik aktivitet kan ha svært skadelige forstyrrelser på reinen. I denne utredningen er det ikke gjennomført nærmere kartlegging av Forsvarets planer om aktivitet innenfor grensene til Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt.

- Både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt beskriver at de årlig har store tap av reinkalver til fredet rovvilt. I store deler av Nord-Norge rapporterer reindriftnæringen at kongeørn i økende grad tar og utøver skade på både reinkalver og voksen rein. Foreløpig er det ingen tegn på at rovdyrforvaltningen setter inn konkrete tiltak rundt dette problemet. Bl.a. er ennå ikke det planlagte «ørneprosjektet» startet opp, i tillegg settes det så strenge krav til eventuell skadefelling av kongeørn at det i praksis ikke er gjennomførbart (bortimot umulig å dokumentere hvilken ørn som er skadegjører dersom det er flere ørner i et område). Det betydelige tapet av reinkalv fører til redusert slakteuttak som igjen har en negativ virkning på økonomien i reindriftnæringen.

3.6.2 Røssåga/Toven reinbeitedistrikt

- Det foreligger planer om vinterbrøyting opp til fjellstua på Korgfjellet. De siste årene har denne veien blitt åpnet før påske. Med vinterbrøyting, vil dette føre til at områdene vil bli tilgjengelige for friluftslivsaktiviteter hele vintersesongen. Dette vil kunne føre til økte forstyrrelser på reinen når den skal bruke området som høstvinter- og tidlige vinterbeiter.
- Det foreligger planer om etablering av datasenter i Korgen. Isolert sett vil dette tiltaket føre til et begrenset arealtap i og med at direkte nedbygget areal er begrenset. Dersom arealene rundt hele dette planområdet blir inngjerdet vil det direkte arealtapet bli større. Dette vil kunne ha negativ påvirkning for bruken av trekkleia like øst for området i tillegg til at det nærmeste influensområdet sannsynligvis vil miste sin funksjon som kalvingsland.
- Det foreligger planer om etablering av kraftverk i Bryggfjelldalen (tiltakshaver: Clemens kraft As). Konsekvensene for reindriften av dette tiltaket ble utredet i 2011, men kraftverket har så langt ikke blitt realisert. Det foreligger nå konkrete planer om å etablere dette kraftverket. På grunn av endret drift i distriktet de siste årene inngår arealene i Bryggfjelldalen nå som en sentral del av kjerneområdet til Røssåga siida. Etablering av kraftverket vil bidra til økt samlet belastning for distriktet, særlig i anleggsperioden. Med den endrede arealbruken bør kunnskapsgrunnlaget i foreliggende konsekvensutredning oppdateres, særlig siden også metodikken for utredninger har blitt endret (Statens veivesen 2021). I forskrift om konsekvensutredninger (§28) står: *«Hvis det går lang tid fra gjennomført høring av konsekvensutredningen til tidspunkt for endelig vedtak, skal ansvarlig myndighet forvisse seg om at oppdatert kunnskap legges til grunn for sluttbehandling av saken»*.
- Det foreligger planer om mineralleting i Bleikvasslia (EMX har rettigheter til leting). Det har vært dialog med reindriften om dette tiltaket. Røssåga siida bruker det aktuelle området som vårland, høst- og sene høstbeiter. Tiltaket vil kunne ha negativ virkning på bruken av nærliggende områder.
- Det foreligger planer om etablering av ammoniakfabrikk flere steder i kommunen (Korgen, Sundsmarka og Mula). Den planlagte ammoniakfabrikken i Korgen vil bli plassert helt inntil planområdet for datasenteret (se over). Dersom planene om etablering av ammoniakfabrikk i umiddelbar nærhet av datasenteret blir realisert, vil trekk- og flyttleia gjennom området sannsynligvis bli helt ubrukelig for reinen. Ifølge reindriftsutøverne vil inngrepene og forstyrrelsene bli så store at det vil bli svært vanskelig å flytte reinen gjennom området. Det naturlige trekket gjennom området på vei mot sommerbeitene vil opphøre. Dette vil bl.a. kunne føre til at reinbukkene kan bli værende i kalvingsområdet på Korgfjellet og skape unødige forstyrrelser for simlene i og like

etter kalvingen. Også de to andre lokalitetene for mulig etablering av ammoniakfabrikk (Sundsmarka og Mula) vil ligge i nærheten av viktige reinbeiteområder, trekk- og flyttleier. I tillegg til selve fabrikkene vil det bli etablert tilhørende infrastruktur (veier, trafostasjoner og kraftlinjer).

- Det foreligger planer om etablering av vindkraftanlegg på Toven. Dette anlegget vil bli plassert midt i sentrale trekk- og flyttleier mellom de østlige og vestlige beiteområdene. I tillegg er det viktige sesongbeiter i Toven. Nordic Wind AS har planer om å etablere vindkraftverk på Toven. Kraftverket er planlagt helt sentralt i beiteområdet til Toven siida. Reinen til Toven siida bruker dette området intensivt fra vår, gjennom sommeren og utover høsten. Det går sentrale trekk- og flyttleier igjennom dette området. Dersom vindkraftverket etableres vil dette føre til at samlet belastning blir svært høy for siidaen, og det vil kunne føre til at FN's Konvensjon om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27 (SP27) brytes.
- Det foreligger planer om datasenter i Halvarddalen/Bleikvasslia (Exakraft).
- I denne utredningen er det ikke gjennomført nærmere kartlegging av HVs eventuelle planer om økt øvingsaktivitet på Drevjemoen. Med dagens usikre «geopolitiske situasjon», vil det ikke være usannsynlig med økt øvelsesaktivitet på Drevjemoen. En slik økning vil ha negativ virkning på reinens bruk av området.
- Det er et kontinuerlig press mot arealene til Røssåga/Toven reinbeitedistrikt for å tillate etablering av fritidsbebyggelse. Dette gjelder alle sesongbeitene (både inne i landet og vinterbeiteområdene i fjord- og kyststrøkene. Utfordringene med fritidsbebyggelse, er at unnvikelsessonen til reinen kan være ubetydelig til disse dersom det ikke er aktivitet på disse, og all belysning er slukket. Motsatt, kan unnvikelsene bli betydelige når hyttene er i bruk, særlig med mye utendørs «støyende» aktivitet (f.eks. hundebjeff, høylydt prat). En annen utfordring er at slike fritidsboliger kan være utgangspunkt for fritidsaktivitet i utmarka. Denne aktiviteten er umulig å styre, og f.eks. turgåing rett inn i kalvingslandet i kalvingsperioden kan få svært negative konsekvenser for reindrifta. Det foreligger bl.a. konkrete planer om etablering av to hyttefelter (Sundsåsen og Røssvassbukt) ved Røssvatnet, begge områdene planlegges for 12-16 tomter hver. Ifølge Røssåga/Toven reinbeitedistrikt går det en flyttlei gjennom området der det planlagte hyttefeltet på Sundsåsen er plassert (planområde på ca. 245 dekar). Dette er i et område der det ikke er eksisterende arealinngrep som påvirker reinens arealbruk. Inngrep i dette området kan føre til at flyttleia blir vanskeligere å bruke. Det går også en flyttlei gjennom planområdet (ca. 270 dekar) i Røssvassbukt. Ved vurdering av virkning for reindrifta ved etablering av Røssvassbukt hyttefelt, er det særlig negativ påvirkning på flyttleia som forringer områdets verdi for reinbeitedistriktet.
- I forbindelse med søknad om anleggskonsesjon for Drevatn transformatorstasjon (Helgelandskraft 2011) ble planer om oppgradering av 66 kV linja over Toven til 132 kV linje beskrevet som planlagt tiltak i 2016-2017. Denne oppgraderingen har ikke blitt gjennomført. Ifølge Linea v/P. Mattson (personlig meddelelse) ligger denne flere år frem i tid da det ligger andre større oppgraderinger med høyere prioritet i andre områder på Helgeland før denne. Over Toven går det sentrale trekk- og flyttleier mellom de østlige og vestlige beiteområdene. I tillegg er det svært viktige sesongbeiter i Toven.

3.7 Oppsummering av samlet belastning

Samlet fører summen av alle disse inngrepene i reinbeitedistriktene til at reinen blir forstyrret mer eller mindre på samtlige årstidsbeiter, og dermed får redusert beitero. Særlig forstyrrelser i, og like etter kalvingsperioden er svært skadelig da det i denne perioden skal dannes sterke «bånd» mellom simle og kalv for å sikre at kalven følger simla tett under beiting og beiteforflytning. Forstyrrelser i f.eks. høstbeiteperioden kan føre til at reinen starter trekket mot høstvinterbeitene. Tilsvarende vil forstyrrelser kunne føre til at reinen starter trekket mot vinterbeitene for tidlig. Dette gjør at oppholdet innenfor hvert av årstidsbeitene kan bli forkortet. Beitebruken kan bli forskjøvet og kommer ut av den

naturlige årlige syklusen i bruken av de ulike sesongbeitene. Klimaendringer og økt eksponering for rovdyr forsterker de negative effektene av dette. Samlet sett fører dette til både dårlig ressursutnyttelse og merarbeid så vel som økte kostnader og reduserte inntekter. Særlig inngrep og forstyrrelser som fører til at reinen trekker for tidlig til vinterbeitene er uheldig, da tilgangen på slike beiter er begrensende ressurs i begge distriktene.

I distriktsplanen til Ildgruben reinbeitedistrikt (2017) står følgende: «*Ildgruben reinbeitedistrikt har i mange år godtatt store hytteområder og andre friluftaktiviteter, med god tro at det skulle styre inngrepene i den retningen at det ble mindre forstyrrende for rein. I dag må vi innse at mange av de inngrep som er blitt foretatt ikke har vært heldig for reindriften. Distriktet kommer i fremtiden til å innta en streng holdning til nye inngrep*»

Det har vært gjennomført flere forskningsprosjekter der omfang av inngrep og forstyrrelser innenfor grensene til Ildgruben reinbeitedistrikt er beskrevet. Det foreligger derfor en grundig beskrivelse av hvordan disse inngrepene fører til en høy samlet belastning for reinen i distriktet. Bl.a. publiserte Rasch i 2017 en masteroppgave med tittelen «Samlet belastning og Reindrift – En studie av effekter av utbygging i Ildgruben reinbeitedistrikt» (Rasch, 2017). Videre har Eilertsen (2020) publisert en artikkel i reindriftnytt der virkningen av inngrepene og økt menneskelig aktivitet knyttet til hyttebygging og friluftslivsaktiviteter påvirker reinens arealbruk. Riseth m.fl. (2021) gir en bred drøfting av problemstillingene rundt temaet reindrift, inngrep og forstyrrelser, med Ildgruben reinbeitedistrikt som et eksempelområde i kapittel 2 i boka «Utmark i endring».

Alle disse forstyrrelseselementene og inngrepene som er omtalt i kapitlene 3.3 til 3.6 reduserer reindriftenes fleksibilitet til å variere og utnytte de ulike sesongbeiteressursene best mulig. Som beskrevet i arbeidene til Rasch (2017), Eilertsen (2020), Eilertsen & Riseth (2021) og Riseth m.fl. (2021) har Ildgruben reinbeitedistrikt allerede passert tålegrensen for inngrep og forstyrrelser og det er ikke «plass» for flere inngrep, særlig i vinterbeiteområdene som er minimumsfaktoren. Tilsvarende vurdering gjelder for Røssåga/Toven reinbeitedistrikt. Med bakgrunn i dette er det praktisert «føre var prinsippet» under vurderingene av påvirkning fra de ulike tiltakene i kommuneplanens arealdel for Hemnes kommune (kapittel 3.8).

I tillegg til inngrep og forstyrrelser er de pågående klimaendringene vektlagt. Dette fordi klimaendringene kan føre til at nye arealer i framtiden kan brukes som vinterbeiter, høstvinterbeiter og/eller tidlig vinterland. Disse vil i framtiden ha svært stor verdi. Det er derfor svært viktig å sikre disse mot nedbygging og fragmentering slik at størst mulig sammenhengende beitearealer kan sikre fleksibiliteten i reindriften.

3.8 Planlagte tiltak i kommuneplanens arealdel: Verdi, påvirkning og konsekvens

I tabell 6 er det foretatt en gjennomgang og vurdering av planlagte tiltak i kommuneplanens arealdel til Hemnes kommune (Dokumentet «KU_innspill_som_tas_videre Arealplan kommunen 31.10.2023»). I denne gjennomgangen er verdivurderinger og vurdering av påvirkning (og konsekvens) gjennomgått faglig. Disse vurderingene er gjort i samråd med de to berørte reinbeitedistriktene der distriktenes egne erfaringer med arealinnegrep og forstyrrelser er vektlagt. Hemnes kommune jobber mot ferdigstilling av arealplanen rundt årsskiftet 2025/2026. Listen med innspill som er gjengitt her er derfor ikke komplett.

Første kolonne i Tabell 6 «Tiltak/lokalitet», er kopiert fra utredningen til Hemnes kommune og refererer til de ulike planlagte tiltakene i planen. I kolonnene «Verdi», «Påvirkning og konsekvens» og «Forklaring» er vurderingene til kommunen gjengitt i «normal» skrift. For de tiltakene der utreder mener at verdi, påvirkning eller begge disse bør korrigeres, er dette skrevet inn med «**uthevet**» skrift bak opprinnelig test. Under planlagte tiltak har utreder skrevet en kort merknad med «**uthevet**» skrift til disse vurderingene som begrunnelse for endringsforslaget.

Tabell 6. Planlagte tiltak i kommuneplanens arealdel, Hemnes kommune (Dokumentet «KU_innspill_som_tas_videre Arealplan kommunen 31.10.2023»). Hemnes kommune jobber mot ferdigstilling av arealplanen rundt årsskiftet 2025/2026. Listen med innspill som er gjengitt her er derfor ikke komplett. Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens av tiltakene.

Tiltak/lokalitet	Verdi	Påvirkning; konsekvens	Forklaring
Innspill journalpost XX Gnr./bnr.: 65/1, 64/2 og 64/2/10 Beliggenhet: Dalan Bolig (framtidig) og friområde	Noe	Noe forringet, -1	Reinbeitedistrikt er Røssåga/Toven. Området berører ikke noen årstidsbeiter, men vinterbeite kan observeres ca. 100 m ovenfor fylkesveien.
Merknad fra utreder: Arealene er en del av beiteområdet til distriktet, men på grunn av svært mange inngrep i nærområdet viser reinen unnvikelses til området som har potensiell verdi som høstvinter- og vinterbeiter.			
Innspill journalpost XX. Gnr./bnr.: 65/1 Beliggenhet: Rønningen Boligbebyggelse			Tema reindrift er ikke omtalt i planen
Merknad fra utreder: Arealene er en del av beiteområdet til distriktet, men svært mange inngrep i områdene rundt fungerer som en barriere for reinen som derfor har unnvikelse til området som potensielt har verdi som høst- og vinterbeiter.			
Innspill journalpost XX. Gnr./bnr.: 53/2 Beliggenhet: sør for Finneidfjord Foreslått formål: Bolig	Uten betydning Middels	Ubetydelig endring, 0 Noe forringet, -1	Området griper ikke inn i eksisterende samlings- eller beitesoner for reindriften
Merknad fra utreder: Arealene er en del av beiteområdet til Ildgruben reinbeitedistrikt og brukes som høstvinterbeiter. I år med mye snø i fjellet/sen vår, brukes lia ned mot området som tidlige vårbeiter. Det er svært mange inngrep med E6 og jernbane like vest for det planlagte tiltaket som fører til at reinbeitedistriktet forsøker å holde reinen unna den vestlige delen av området. Arealene øst for dette fungerer som en influenssone mot de mer brukte beitene lengre øst. Dersom området bygges ned, flyttes influenssonen østover, og reinen kan vise unnvikelse mot nye arealer. Det går flyttleier vestover mot Hemneshalvøya like nord for det planlagte tiltaket.			
Innspill journalpost 51. Gnr./bnr.: 149/1 Beliggenhet: Bjerka Foreslått formål: Boligbebyggelse	Noe Svært stor	Noe forringet, -1 Forringet/sterkt forringet, -3	Reinbeitedistrikt, Ildgruben. Berører ingen årstidsbeiter. Ca. 500 meter øst er høstbeiter
Merknad fra utreder: Arealene er en viktig del av beiteområdet til distriktet og brukes som vårbeiter, tidlige- og sene høstbeiter. I perioder kan det også brukes som nødbbeiter i vinterperioden.			
Innspill journalpost 6 Gnr./bnr.: 106/1	Stor Svært stor	Forringet, -3	Reinbeitedistrikt, Røssåga/Toven.

Beliggenhet: Korgfjellet, sør for Krokvatn Foreslått formål: Fritidsbebyggelse (4-5 nye)		Forringet/sterkt forringet, -3/-4	Flyttlei nord og sør for området. Ligger innenfor høstvinter-, vinter- og vårbeiter. Sommerbeite ca. 2 km i nord
Merknad fra utreder: Det planlagte tiltaket ligger innenfor influensområdet til de flyttleiene som går gjennom området. Derfor har området «svært stor verdi» for reindrifta og det planlagte tiltaket (arealinngrep og forstyrrelser) vil føre til at området blir mellom «forringet» og «sterkt forringet».			
Innspill journalpost 25 og 63 Gnr./bnr.: 107/1 Beliggenhet: Korgen Foreslått formål: Fritidsbebyggelse (20- 30 nye)	Svært stor verdi	Forringet/sterkt forringet, -3/-4	Reinbeitedistrikt, Røssåga/Toven. Ca. 400 meter øst er en trekklei. Sør-vest er fire flyttleier med ca. 600 meters mellomrom. Den nærmeste flyttleien er ca. 200 meter unna området, og er innenfor kommunegrensen. Ligger innenfor høstvinter-, vinter- og vårbeite
Merknad fra utreder: For at reinen skal bruke de naturlige trekkleiene mellom de ulike beiteområdene er det viktig at området er uforstyrret. Flyttleiene like øst for det planlagte tiltaket fortsetter nord mot Krokvatnet. Det planlagte tiltaket ligger innenfor influensområdet til den østligste delen av disse flyttleiene. Området brukes som kalvingsland og vinterbeiter. Derfor har området «svært stor verdi» for reindrifta. Simlene er svært vare for forstyrrelser før, under og like etter kalvingsperioden og viser en betydelig unnvikelsessone til forstyrrelser. Det planlagte tiltaket (arealinngrep og forstyrrelser) vil føre til at området blir mellom «forringet» og «sterkt forringet».			
Innspill journalpost 19 og 63. Gnr./bnr.: 107/1 Beliggenhet: Korgen Foreslått formål: Bolig (felt A:25 og belt B: 10 nye)	Stor	Forringet, -3	Reinbeitedistrikt, Røssåga/Toven. Flyttlei ca. 1 km vest. Ligger innenfor høstvinter- og vinterbeite
Merknad fra utreder: Dersom det planlagte tiltaket gjennomføres, vil grensen mellom utmark (reinbeiteområdet) og bebygd areal flyttes inn i reinbeiteområdet. Dette fører til nytt tap av reinbeiteområder (bit for bit nedbygging). Etter at Korgfjelltunellen ble åpnet har dette beiteområdet fått økt verdi for reinbeitedistriktet pga redusert biltrafikk etter gamle E6.			
Innspill journalpost 63. Gnr./bnr.: 107/1 Beliggenhet: Korgen sør. Foreslått formål: Boligbebyggelse (4 nye)	Middels	Noe forringet, -1	Reinbeitedistrikt, Røssåga/Toven. Ligger innenfor vinterbeiter
Merknad fra utreder: Det planlagte tiltaket ligger i et område med mange inngrep og betydelige forstyrrelser slik at området er lite brukt av reinen.			

Innspill journalpost 19. Gnr./bnr.: 145/48 Beliggenhet: Korgen Foreslått formål: Bolig	Uten betydning	Ikke forringet, 0	Ingen funn.
Merknad fra utreder: Det planlagte tiltaket ligger i et område med mange inngrep og betydelige forstyrrelser slik at området er ubetydelig brukt av reinen.			
Innspill journalpost 41. Beliggenhet: Elggravmoen, Korgen Foreslått formål: Steinbrudd	Middels	Noe forringelse, -2 Om ikke skadereduserende tiltak gjennomføres: Forringet, -2	Reinbeitedistrikt, Røssåga/Toven. Berører ingen årstidsbeiter. Ca. 500 meter til øst er vårbeiter. Ca. 1 km øst til øst er høst-, høstvinter- og vinterbeiter.
Merknad fra utreder: Det går en viktig trekk- og flyttlei (nord-sørlig retning) like vest for Røssåga som ikke er tegnet inn på arealbrukskartet. Denne brukes i vårperioden. I tillegg er det kalvingsland i lia like øst for det planlagte tiltaket. Simlene er svært vare for forstyrrelser før, under og like etter kalvingsperioden og viser en betydelig unnvikelsessone til forstyrrelser. Dersom tiltaket gjennomføres bør det settes krav om opphør av støyende aktivitet i vårperioden (april-juni) som skadeforebyggende tiltak.			
Innspill journalpost 27 og 41. Gnr./bnr.: 130/1 Beliggenhet: Bjuråmoen Foreslått formål: Råstoffutvinning	Svært stor verdi	Forringet/sterkt forringet, -4	Reinbeitedistrikt, Røssåga/Toven.
Merknad fra utreder: Det går en viktig trekk- og flyttlei (nord-sørlig retning) like vest for Røssåga som krysser over Røssåga og passerer gjennom dette området. Denne er ikke tegnet inn på arealbrukskartet. Under naturlig beitetrekk (og flytting)mellom sesongbeitene er dette et av få steder der reinen kan krysse Røssåga. I tillegg er det kalvingsland i området. Dersom tiltaket gjennomføres vil denne trekk- og flyttleia over Røssåga bli sperret.			
Innspill journalpost 12 & 31. Gnr./bnr.: 123/2 Beliggenhet: Smalsundmoen Foreslått formål: Fritidsbebyggelse (12 nye)	Stor	Noe forringet, -2 Forringet, -2/-3	Reinbeitedistrikt, Røssåga/Toven. Trekklei ca. 500 meter nordvest. Ligger innenfor vinter- og vårbeiter.
Merknad fra utreder: Området øst og nord for det planlagte tiltaket er tidlig snøbart på vårvinteren og er derfor viktige vårbeiter og kalvingsområder. Simlene er svært vare for forstyrrelser før, under og like etter kalvingsperioden og viser en betydelig unnvikelsessone til forstyrrelser. Dersom tiltaket gjennomføres, vil hele dette området kunne miste sin funksjon som kalvingsland på grunn av forstyrrelser fra fritidsbebyggelsen.			
Innspill journalpost 41 Gnr./bnr.: 157/4 Beliggenhet: Røssvassbukta Foreslått formål: Fritidsbebyggelse	Middels, Stor verdi	Forringet, -2 Om ikke skadeforebyggende tiltak gjennomføres: Forringet, -2/-3	Reinbeitedistrikt, Røssåga/Toven. Grenser til trekk- og flyttleier. Ca. 1 km sør ligger en beitehage.

			Mobile arbeidsgjerder i området. Ligger innenfor høst- og vinterbeiter
Merknad fra utreder: Det er gjennomført egen konsekvensutredning for det planlagte tiltaket (Eilertsen, 2023). I denne utredningen er det foreslått skadeforebyggende tiltak.			
Innspill journalpost 42 Gnr./bnr.: 45/3 Beliggenhet: Målvatn Foreslått formål: Fritidsbebyggelse (minst 2 nye)	Stor Stor/svært stor	Forringet, -4 Forringet/svært forringet, -4	Reinbeitedistrikt, Ildgruben. Ca. 800 meter nord er en beitehage. Ca. 1 km nord ligger en trekk og to flyttleier. Ligger innenfor alle årstidsbeiter.
Merknad fra utreder: Det er et viktig oppsamlingsområde for reinbeitedistriktet i hele dette området. Trekk- og flyttleia ligger så nært det planlagte tiltaket at dette vil påvirke reinens bruk av disse. Området brukes som kalvingsland. Simlene er svært vare for forstyrrelser før, under og like etter kalvingsperioden og viser en betydelig unnvikelsessone til forstyrrelser.			
Innspill journalpost 47 Gnr./bnr.: 120/2, 120/8 Beliggenhet: Oksfjellelva Foreslått formål: Fritidsbebyggelse (inntil 5)	Svært stor verdi	Forringet/svært forringet, -4	Reinbeitedistrikt, Røssåga/Toven- Ligger i skjæringspunktet til flyttlei. Ca. 800 meter øst er en trekklei. Benyttes midlertidige arbeidsgjerder innover begge dalførene. Ligger innenfor vår-, høstvinter- og vinterbeiter
Merknad fra utreder: Tiltaket er planlagt plassert i flyttleia som går igjennom området. Reinen bruker området under naturlig beitetrekk. Området brukes som kalvingsland. Simlene er svært vare for forstyrrelser før, under og like etter kalvingsperioden og viser en betydelig unnvikelsessone til forstyrrelser. Tiltaket vil innebære et betydelig indirekte arealtap. Området brukes også som sommerbeiter, tidlig høstland og vinterbeiter.			
Innspill journalpost 49 Gnr./bnr.: 151/2 Beliggenhet: Tverrberget Foreslått formål: Fritidsbebyggelse	Stor	Noe forringet, -2 Forringet, -3	Reindriftdistrikt, Røssåga/Toven. Flyttlei ca. 700 meter sørvest. Trekklei ca. 500 meter øst. Ligger innenfor vår- og sommerbeiter. Ca. 500 meter øst er høstbeiter
Merknad fra utreder: Det ligger oppsamlingsområder både sør og øst for det planlagte tiltaket. Det går flere viktige flyttleier området. I tillegg bruker reinen området under naturlig beitetrekk. Det er kalvingsland både nord, øst og sør for det planlagte tiltaket. Simlene er svært vare for forstyrrelser før, under og like etter kalvingsperioden og viser en betydelig unnvikelsessone til forstyrrelser. Tiltaket vil innebære et betydelig indirekte arealtap. Området grenser til sommer-, tidlig høstland og vinterbeiter.			
Gnr./bnr.: 151/2 Beliggenhet: Tverrberget	Stor	Noe forringet Forringet, -3	Reindriftdistrikt, Røssåga/Toven. Flyttlei ca. 50 meter sørvest. Trekklei ca. 300

Foreslått formål: Fritidsbebyggelse			meter øst. Ligger innenfor vårbeiter. Ca. 200 meter øst er sommerbeiter. Ca. 300 meter øst er høstbeiter.
Merknad fra utreder: Det ligger oppsamlingsområder både sør og øst for det planlagte tiltaket. Det går flere viktige flyttleier gjennom området. I tillegg bruker reinen området under naturlig beitetrekk. Det er kalvingsland både nord, øst og sør for det planlagte tiltaket. Simlene er svært vare for forstyrrelser før, under og like etter kalvingsperioden og viser en betydelig unnvikelsessone til forstyrrelser. Tiltaket vil innebære et betydelig indirekte arealtap. Området grenser til sommer-, tidlig høstland og vinterbeiter.			
Innspill journalpost 36 Gnr./bnr.: 124/109 Beliggenhet: Olaneset Bleikvasslia Foreslått formål: Campingplass (Fritids- og turistformål)	Stor	Noe forringet, -1 Forringet, -2	Området overlapper med høstvinterbeite og vinterbeite.
Arealene er en del av beiteområdet til Røssåga/Toven. Det går sentrale flyttleier like sør for planområdet. I tillegg er dette en del av et større oppsamlingsområde som strekker helt sør til Storlifjellet. Menneskelig aktivitet på, og i tilknytning til planlagte campingplassen vil føre til unnvikelsesadferd hos reinen og forstyrre reinens bruk av oppsamlingsområdet og flyttleia. Det er kalvingsland nord, øst og vest for området, parringsland i sør. Hele området er brukt som tidlige høstvinter- og vinterbeiter.			

3.9 Oppsummering og anbefalinger

Hemnes kommune er en av de første norske kommunene som ønsker å ta helhetlig ansvar overfor reindriftsnæringen gjennom utarbeidelsen av en oversikt over samlet belastning for reindriftsnæringen i kommunen. Utfordringen er at de to berørte reinbeitedistriktene disponerer viktige beitearealer i nabokommunene til Hemnes. Dermed vil eksisterende (og nye) inngrep og forstyrrelser i disse kommunene føre til økt samlet belastning på reindriftsnæringen i Hemnes kommune. Ideelt sett skulle derfor samlet belastning vært utarbeidet for hvert enkelt reinbeitedistrikt (distriktsnivå). Dette vil enten kreve interkommunalt samarbeid, eller organiseres på Fylkeskommunalt- eller Statsforvalternivå. Alternativt burde dette organiseres av Landbruksdirektoratet.

Gjennomgangen over (kapittel 3.3-3.7) viser at i både Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt er det svært mange inngrep og aktivitet som fører til forstyrrelser på reinens arealbruk i de ulike sesongbeitene og bidrar til økt samlet belastning. For begge distriktene er det særlig tilgangen på vinterbeiter som er utfordringen og dette er minimumsfaktoren i begge distriktene.

Ildgruben har mistet tilgang til konvensjonsbeiter i Sverige og klimaendringene fører til at de høyere-liggende vinterbeitene tilnærmet årlig blir utilgjengelige på grunn av mye og tung snø samt islag. I tillegg fører den pågående etableringen av storflyplass i det lavereliggende området like øst for Mo i Rana at arealene i Bjerkadalen (inkludert de lavereliggende områdene nordover forbi Finneidfjord) får økende betydning for reinbeitedistriktet og det må derfor unngås nye inngrep og tiltak som skaper forstyrrelser for reinen i dette området.

For Røssåga/Toven gjelder de samme forholdene øst i distriktet, mens vinterbeitene langs kysten er tilgjengelige. Problemet med å bruke disse beitene, er særlig konfliktpotensialet med landbruket. På grunn av at disse vinterbeitene er svært fragmentert ved at det er parseller med dyrket innmark i umiddelbar nærhet over stor deler av Dønna og Herøy, er det bortimot en umulig oppgave for reinbeitedistriktet å holde reinen borte fra innmarka. Med bakgrunn i dette og vurderingene av samlet

belastning, er tålegrensen for inngrep i vinterbeitene passert for begge distriktene og nye inngrep bør unngås.

Med de pågående klimaendringene vil deler av høst- og/eller høstvinterbeitene i økende grad i framtida kunne brukes som vinterbeiter. Slike arealer vil derfor få svært stor verdi for reindriftsnæringen. Med et «føre var prinsipp» vil det derfor være viktig å sikre slike arealer mot nedbygging. Tilsvarende vurderinger bør gjøres for arealer som på grunn av klimaendringene kan brukes som tidlige vårbeiter og kalvingsland i framtiden.

Som det går fram av verditabellen (Tabell 2) har gjerdeanlegg, oppsamlingsområder, paringsland, flytt- og trekkleier stor verdi for reindrifta. Hovedregelen må være at nye inngrep i, og i nærheten av slike områder bør unngås.

Selv om de andre sesongbeitene ikke defineres som minimumsfaktoren i Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt, er tilgang på sammenhengende områder uten inngrep- og forstyrrelser der reinen kan finne beitero svært viktig for kjøttproduksjon hos slaktedyrene og oppbygging av kroppsreserver for den kommende vinteren for avlsdyrene helt sentralt. Omdisponering av disse arealene fører til en «bit for bit» nedbygging og reduserer fleksibiliteten til reindrifta ved at de får stadig færre arealer de kan rotere beitebruken mellom. I områder med mye friluftslivsaktivitet vil dette forsterke forstyrrelsen på reinen som vil vise unnnvikelsesadferd fra det aktuelle området.

Reindriftas arealbrukskart er et viktig hjelpemiddel for å få oversikt over arealbruken til Ildgruben og Røssåga/Toven reinbeitedistrikt på et overordnet nivå. Det må presiseres at disse kartene ikke er «juridisk bindende» og at disse ble tegnet på 1990 tallet. På grunn av arealinngrep og forstyrrelser, klimaendringer og endret driftsmønster i distriktene kan det være betydelige avvik i reell arealbruk i dag sammenlignet med det digitale arealbrukskartet. Derfor **MÅ** berørt reinbeitedistrikt kontaktes tidligst mulig ved ethvert planlagt tiltak/inngrep i arealene til distriktet for å avklare funksjonen til det aktuelle området.

4 Referanser

- Eftestøl, S. & Colman, J.E. 2018.** Utbygging av småkraft og oppgradering av større anlegg i et reinbeiteområde – Utfordringer og muligheter. NVE-rapport 79/2018. 60 sider
- Eilertsen, S.M. & Riseth, J.Å. 2021.** Rovviltforvaltning og reindriftsnæringen: Hvordan kan en todelt målsetting praktiseres i samsvar med internasjonale konvensjoner? I: *Utmark i endring*. Cappelen Damm Akademisk 2021 ISBN 978-82-02-66963-8. s. 213-238.
- Eilertsen, S.M. 2020.** Reindrift og samlet belastning – Ildgruben reinbeitedistrikt. Reindriftnytt nr 1-2020 (s 19-23).
- Eilertsen, S.M. 2022.** Ny flyplass ved Mo i Rana – oppdaterte vurdering av konsekvenser for reindriftsnæringen. Nibio rapport 126(8). 38 sider.
- Furrer M., Sara A. Meier, Maxime Jan, Paul Franken, Monica A. Sundset, Steven A. Brown, Gabriela C. Wagner, Reto Huber. 2024.** Reindeer in the Arctic reduce sleep need during rumination. *Current Biology*, Volume 34, Issue 2, Pages 427-433.e5, ISSN 0960-9822, <https://doi.org/10.1016/j.cub.2023.12.012>.
- Hansen, Inger.;** Winje, Erlend; Smuk, Stig Rune; Bjørn, Tor-Arne. 2023. Vurdering av gjerdeløsninger for rein. NIBIO rapport 9 (10). <https://hdl.handle.net/11250/3047769>.
- Helgelandskraft 2011.** Ny søknad om anleggskonsesjon for Drevvatn transformatorstasjon. September 2011.
- Ildgruben 2017.** Distriktsplan for Ildgruben reinbeitedistrikt. 14 sider
- Landbruksdirektoratet 2022.** *Ressursregnskap for reindriftsnæringen. For reindriftsåret 1. april 2020 – 31. mars 2021*, Rapport nr 32/2021 [Lenke](#)
- Landbruksdirektoratet 2022.** *Ressursregnskap for reindriftsnæringen. For reindriftsåret 1. april 2020 – 31. mars 2021*, Rapport nr 32/2021 [Lenke](#)
- Mørk, T., Nymo, I.H., Davidson, R., Valheim, M., Åkesson, C.P., Sivertsen, T. & Bernhoft, A. 2022.** Kobberforgiftning hos tamrein i Herøy kommune våren 2022. VI rapport 47. Veterinærinstituttet 2022.
- Rasch, C.A. 2017.** Samlet belastning og Reindrift – En studie av effekter av utbygging i Ildgruben reinbeitedistrikt [Masteroppgave, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet]. Unit. <http://hdl.handle.net/11250/2468079>
- Riseth, J.Å., Eilertsen, S.M. & Johansen, B. 2021.** Reindriftras sårbarhet og Norges ansvar. I F. Flemsæter & B. E. Flø (Red.), *Utmark i endring* (Kap. 2, s. 29–66). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.151.ch2>
- Røssåga/Toven 2023.** Distriktsplan for Røssåga/Toven Reinbeitedistrikt 2023-2024. 27 sider.
- Statens vegvesen 2021.** *Konsekvensanalyser - Håndbok V712*. Oppdatert august 2021. Statens vegvesens håndbokserie <https://www.vegvesen.no/globalassets/fag/handboker/hb-v712-konsekvensanalyser-2021.pdf>
- SWECO 2019.** Konsekvensanalyse av Nasafjell kvartsförekomst for Ildgruben reinbeitedistrikt. SWECO Rapport, oppdragsnummer 10205315. 37 sider.
- Wagner, Gabriela; Hansen, Inger; Eilertsen, Svein; Meisingset, Erling L.; Jørgensen, Grete Helen Meisfjord; Winje, Erlend; Bjørn, Tor. 2019.** Evaluering av teknologiske løsninger mot tamreinpåkjørsel langs Nordlandsbanen. NIBIO rapport 5 (99), <http://hdl.handle.net/11250/2619915>.

Nøkkelord:	Reindrift, inngrep, forstyrrelser, samlet belastning
Key words:	Reindeer husbandry, encroachment, disturbances
Andre aktuelle publikasjoner fra prosjekt:	Riseth, J.Å., Eilertsen, S.M. & Johansen, B. 2021. Reindriftras sårbarhet og Norges ansvar. I F. Flemsæter & B. E. Flø (Red.), Utmark i endring (Kap. 2, s. 29–66). Cappelen Damm Akademisk. https://doi.org/10.23865/noasp.151.ch2 .

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.

Forsidefoto: Svein Morten Eilertsen, NIBIO. Øverst planområdet for planlagt datasenter i Korgen, med eksisterende trafostasjon til høyre i bildet (foto tatt fra Reinåmoen mot sørvest) og anleggsområdet for ny storflyplass i Mo i Rana. Foto tatt fra Widerøefly.